

บทที่ ๒

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยแบ่งวรรณคดีที่เกี่ยวข้องออกเป็น ๕ ตอน คือ

๑. หลักการและความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร
๒. งานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทย
๓. แนวความคิดโดยสังเขปของการปฏิรูปการศึกษา
๔. สาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมัธยมศึกษา
๕. การกำหนดเกณฑ์พิจารณาเอกสาร

ตอนที่ ๑ หลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร

โดยทั่วไปแล้วคำว่าหลักสูตรที่ใช้อยู่ในภาษาอังกฤษมี ๒ คำ คือ curriculum และ syllabus

คำว่า curriculum เป็นคำที่มาจากภาษาละติน Good (๑๘๗๓ : ๑๘๗) ให้ความหมายของคำนี้ไว้ ๓ นัย ค่ายกันคือ

๑. เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นเรียน
๒. ค่าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งทางโรงเรียนจัด

ให้แก่เด็ก

๓. กลุ่มวิชาและประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้นักเรียนได้เล่าเรียน

ส่วนคำว่า syllabus เป็นคำที่มาจากภาษากรีก หมายถึงสังเขปข้อหรือการบอกจุดสำคัญของรายวิชาที่ศึกษา หรือหนังสือ หรือเอกสารอื่น ๆ (Good ๑๘๗๓ : ๕๗๕)

เมื่อศึกษาความหมายของหลักสูตรจากทฤษฎีของนักการศึกษาและบุคคลในวงการอื่น ๆ โดยทั่วไปก็พบว่าความหมายของคำนี้มีความแตกต่างกันออกไป ตามความเข้าใจและความสนใจของแต่ละบุคคล เช่น

หลักสูตร หมายถึง บรรดาความพยายามทั้งหมดของโรงเรียนในการที่จะก่อให้เกิดผลการเรียนที่โรงเรียนพึงปรารถนา ทั้งในสถานการณ์ภายในและภายนอกโรงเรียน (Saylor Alexander ๑๙๕๙ : ๔)

หลักสูตร หมายถึง ลำดับชั้นของศักยภาพที่สร้างขึ้นในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะให้เด็ก ๆ และวัยรุ่นมีวินัยทางการกระทำ (Smith et al. ๑๙๕๐ : ๔)

หลักสูตร หมายถึง ประสิทธิภาพทุกอย่างที่โรงเรียนจัดให้แก่ นักเรียน เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข (Taba ๑๙๖๒ : ๑๐)

หลักสูตร หมายถึง ประสิทธิภาพทุกอย่างที่นักเรียนมีโดยไม่คำนึงว่าประสิทธิภาพเหล่านั้น นักเรียนจะได้อะไรเมื่อใดและที่ไหน (Faunce Bossing ๑๙๕๑ : ๕๕)

หลักสูตร มีความหมาย ๔ นัย (วิชัย วงษ์ใหญ่ ๒๕๒๑ : ๑-๒)

- ๑. รายการที่โรงเรียนกำหนดสอนและรวมทั้งวัสดุอื่น ๆ
- ๒. รายวิชาที่จัดสอนให้เด็ก
- ๓. รายวิชาที่ทางโรงเรียนจัดสอน
- ๔. การวางแผนจัดประสิทธิภาพการเรียนรู้ ซึ่งทางโรงเรียนจัดเสนอแนะ

ขึ้นไว้

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ นิสิตบัณฑิตวิทยาลัย ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการวิจัยเรื่อง " แนวคิดและความเห็นเรื่องความหมายของหลักสูตร " โดยสำรวจความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ๖ กลุ่ม สรุปสาระสำคัญไว้ดังนี้ (สุมิตร กุชานุกร ๒๕๑๔ : ๓-๔)

๑. กลุ่มครูอาจารย์ ๗๓.๔๒% เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือเครื่องกำหนดระดับและทิศทางให้ครูเป็นผู้ดำเนินการ"

๒. กลุ่มศึกษานิเทศก์ ๗๑.๔๘% เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่มีอยู่ทั้งในและนอกหลักสูตร ซึ่งจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็ก เกิดพัฒนาทุกด้าน"

๓. กลุ่มหัวหน้าสถานศึกษา ๗๘.๒๖% เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายที่ว่า "หลักสูตรคือประมวลกิจกรรมและประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดทั้งในและนอกห้อง เรียนที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อช่วยให้เด็ก เกิดการพัฒนาทุกด้าน"

๔. กลุ่มผู้บริหารการศึกษา ๔๗.๕๐% เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือโอกาสในการ เรียนรู้ที่โรงเรียนจัดให้"

๕. กลุ่มนิสิต นักเรียน ๔๑.๕๐% เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายของหลักสูตรที่ว่า "หลักสูตรคือการจัดเตรียมระบบของจำนวนวิชาให้เหมาะสมกับกลุ่มของ เด็ก"

๖. กลุ่มประชาชน ๔๐% เห็นด้วยอย่างยิ่งกับความหมายที่ว่า "หลักสูตรคือการกำหนดรายวิชาให้แก่ผู้เรียนในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่โรงเรียน วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย"

จากผลการวิจัยนี้แสดงว่า กลุ่มบุคคลต่าง ๆ มีความเห็นเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรแตกต่างกันออกไป กลุ่มนิสิต นักเรียน และกลุ่มประชาชนเข้าใจหลักสูตรในความหมายที่แคบ ส่วนกลุ่มที่เข้าใจความหมายของหลักสูตรที่สมบูรณ์ที่สุดคือ กลุ่มศึกษานิเทศก์

จากความหมายของหลักสูตรที่ได้ประมวลมา เป็นตัวอย่างนี้อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรมีความหมายทั้งในแนวกว้างและแนวแคบ ซึ่งพอสรุปเป็น ๓ แนวทาง คือ (สันต ธรรมบำรุง ๒๕๒๕ : ๗ - ๘)

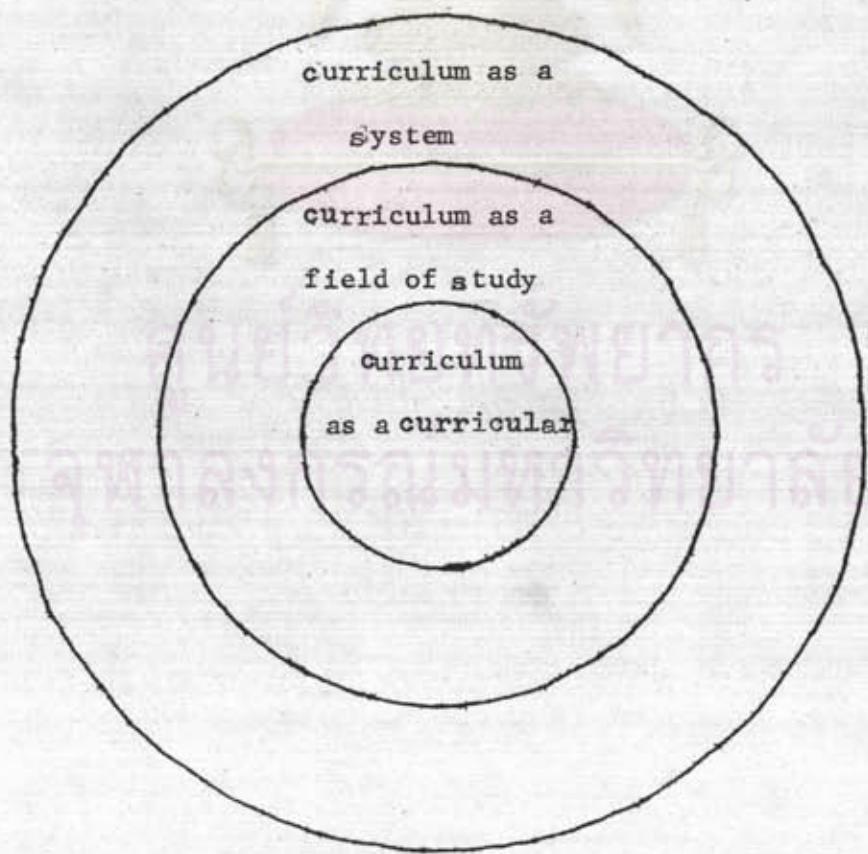
แนวทางที่ ๑ เป็นการมองหรือให้ความหมายในแนวแคบที่สุด หลักสูตรคือหลักสูตร (curriculum as a curricular) หลักสูตรในความหมายนี้เป็น-

ความคิดที่หยุดนิ่งคงที่ เพราะเป็นหลักการ (principle) ยากแก่การแก้ไขหรือปรับปรุง

แนวทางที่ ๒. หลักสูตร เป็นเนื้อหาวิชาที่จะต้องสอน (curriculum as a field of study) หลักสูตรในแง่นี้หมายถึงศาสตร์ วิชา หรือเนื้อหาวิชาที่จะต้องมีการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการรวมเอาเนื้อหาวิชา ประสบการณ์ กิจกรรม และการสอนของครูที่มีคือนักเรียนเข้าด้วยกัน

แนวทางที่ ๓. หลักสูตร เป็นระบบ (curriculum as system) หลักสูตรในความหมายนี้จะ เป็นกระบวนการ โดยมีการส่งวัตถุดิบผ่านเข้าสู่กระบวนการแล้วโดยผลิตที่สมบูรณ์ออกมา การมองหลักสูตรในแนวนี้เป็นการมองที่กว้างที่สุด

ความหมายของหลักสูตรทั้ง ๓ แนว แสดงได้ช่วยแผนภาพดังนี้
แผนภูมิที่ ๑. แสดงความหมายของหลักสูตร

แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนา (development) มีความหมายที่เกินช้อยู่ ๒ ลักษณะ คือ การทำให้ดีขึ้น และการทำให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตร (curriculum development) จึงมีความหมายครอบคลุมถึงการทำให้หลักสูตรที่มีอยู่แล้วมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น หรืออาจหมายถึงการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่ว่าจะมีหลักสูตรเก่าเป็นพื้นฐานอยู่เลยก็ได้ ในคำว่าเกี่ยวกับหลักสูตรโดยทั่วไปมีการใช้คำอยู่หลายคำ เช่น คำว่าการสร้างหลักสูตร (curriculum construction) การวางแผนหลักสูตร (curriculum planning) การปรับปรุงหลักสูตร (curriculum improvement) การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร (curriculum revision) คำเหล่านี้ล้วนแล้วแต่อยู่ในขอบข่ายของการพัฒนาหลักสูตรทั้งสิ้น (สงัด อุทรานันท์ ๒๕๒๕ : ๑)

ไม่ว่าการพัฒนาหลักสูตรจะหมายถึงการสร้าง การปรับปรุง หรือการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตรก็ตาม วิชัย วงษ์ใหญ่ (๒๕๒๖ : ๗-๘) ได้ขอคิดเห็นว่า กระบวนการเหล่านี้จะมีความแตกต่างกันในแง่ขอบเขตเท่านั้น ส่วนรายละเอียดและวิธีดำเนินการมีลักษณะพ้องกัน โดยการพัฒนาหลักสูตรทุก ๆ แบบย่อมมีผลกระทบท้องค์ประกอบค่านิยมค่านิยมหนึ่งหรือทั้ง ๔ ค่านิยม ของหลักสูตร ดังต่อไปนี้

๑. วัตถุประสงค์
๒. เนื้อหาวิชา และประสบการณ์
๓. วิธีการสอน
๔. วิธีการประเมินผล

นอกจากนั้นเมื่อมีการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการทั้งหลายควรจะคำนึงถึงผู้เรียนที่จะต้องเผชิญกับองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงซึ่งผู้เรียนจะได้รับการหยิบยื่นให้ คือ

๑. เนื้อหาสาระของหลักสูตร
๒. บุคคลวิธีการสอน
๓. ภาษาและพฤติกรรมของครู
๔. พฤติกรรมของครูอื่นที่เกี่ยวข้อง

๕. สภาพแวดล้อมทางการ เรียน
๖. สื่อและวัสดุการ เรียนการสอน
๗. การจัดเวลา สถานที่ และบุคคล
๘. การวัดและประเมินผล

เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตร เป็นงานที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีผลกระทบอย่างมากต่อระบบการศึกษาของชาติ ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานหลาย ๆ ด้านมาประกอบการพิจารณา เพื่อกำหนดความมุ่งหมายและวางแผนทางปฏิบัติอย่างรอบคอบโดยคณะบุคคลหลายฝ่ายที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์อย่างแท้จริง ข้อมูลที่จะต้องนำมาพิจารณาได้แก่ (สิปปนนท์ เกตุทัต ๒๕๑๘ : ๒๐ - ๕๐)

๑. สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติ
๒. สภาพแวดล้อมทาง ประชากร
๓. สภาพแวดล้อมทาง สังคม
๔. สภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ
๕. สภาพแวดล้อมทางการ เมือง
๖. สภาพแวดล้อมทางการ บริหาร
๗. สภาพแวดล้อมทาง ศาสนาและวัฒนธรรม
๘. สภาพของสื่อมวลชนเพื่อการศึกษา

นอกเหนือจากการพิจารณาข้อมูลเหล่านี้แล้ว การพัฒนาหลักสูตรยังจำเป็นต้องพิจารณาหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับหลักสูตรประกอบ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

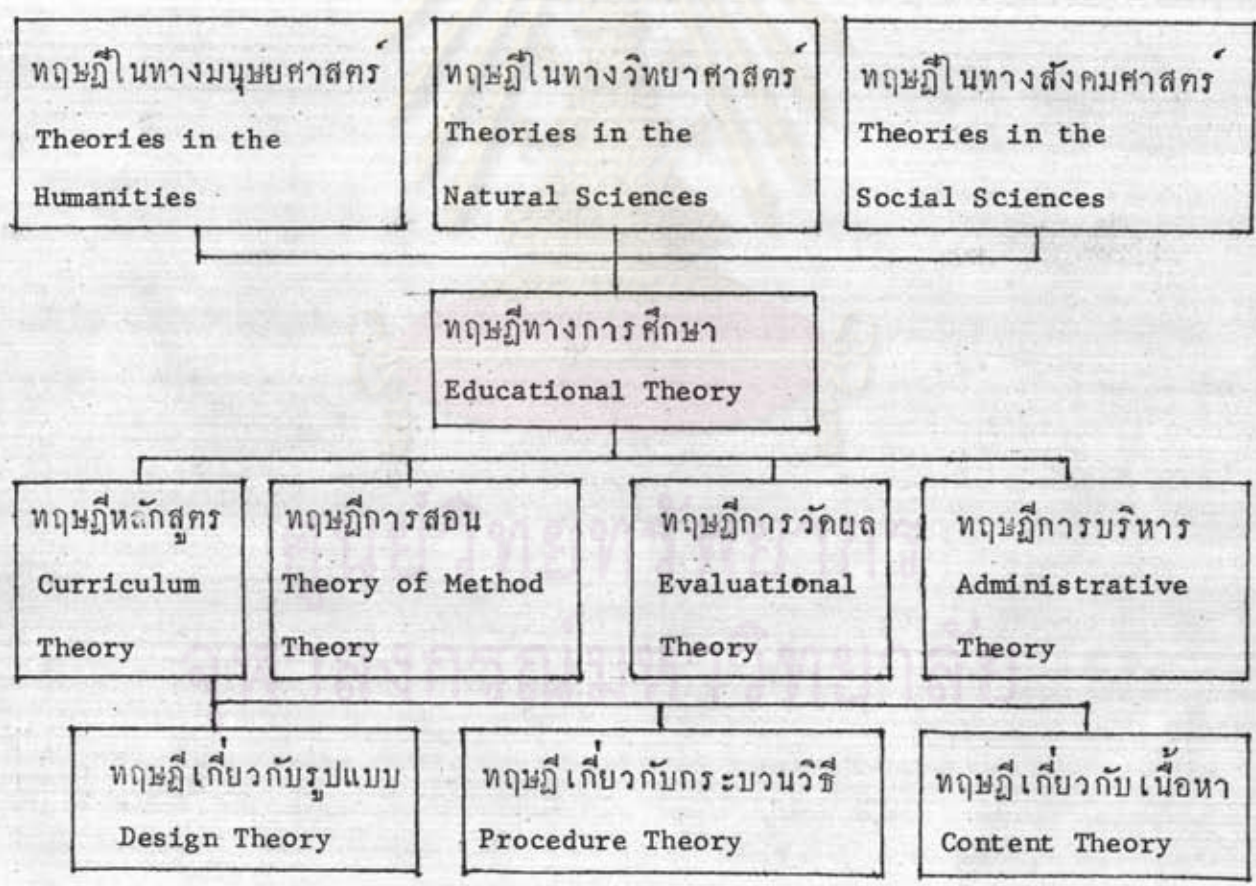
ทฤษฎีหลักสูตร

ทฤษฎีหลักสูตรในทรรศนะของโบแคมป์ (George A. Beauchamp) หมายถึงข้อความอธิบายความหมายของหลักสูตร โดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ชี้แนะแนวทางการพัฒนา การใช้ และการประเมินผลของหลักสูตร

โบแคมป์เห็นว่าทฤษฎีหลักสูตร เป็นทฤษฎีย่อยกลุ่มหนึ่งในทฤษฎีทางการศึกษา และทฤษฎีทางการศึกษาก็เป็นทฤษฎีย่อยทฤษฎีหนึ่งของศาสตร์ในสาขามนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จากแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีหลักสูตรและทฤษฎีอื่น ๆ (Beauchamp ๑๙๖๔ : ๒๒) ปรากฏว่าโบแคมป์ได้แยกทฤษฎีหลักสูตรออกเป็นทฤษฎีย่อย ๓ ทฤษฎี คือ

๑. ทฤษฎีการวางรูปแบบ (Design Theory)
๒. ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวิธี (Procedure Theory)
๓. ทฤษฎีเนื้อหา (Content Theory)

แผนภูมิที่ ๒ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีหลักสูตรและทฤษฎีอื่น ๆ

นอกจากทฤษฎีหลักสูตรในทฤษฎีของโบแคมป์แล้ว แมคเซีย (Maccia) (อ้างใน โกสินทร์ รั้งสยาพนธ์ ๒๕๒๖ : ๓๕) ยังได้สร้างทฤษฎีหลักสูตรขึ้น ๔ ทฤษฎี ดังนี้

๑. ทฤษฎีแบบท (Formal Curriculum Theory) เป็นทฤษฎีหลัก (Main Theory) ที่กล่าวถึงกฎเกณฑ์ทั่ว ๆ ไป ตลอดถึงโครงสร้างของหลักสูตร
๒. ทฤษฎีเนื้อหา (Curriculum Reality Theory) เป็นทฤษฎีเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา และกล่าวถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ
๓. ทฤษฎีคุณค่าประสงค (Valuational Curriculum Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์หรือความมุ่งหมายของหลักสูตร และกล่าวถึงวัตถุประสงค์นั้นว่าใครมาอย่างไร
๔. ทฤษฎีค่าเนนการ (Proxiological Curriculum Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงว่าจะทำหรือค่าเนนการใหม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างไร

องค์ประกอบของหลักสูตร

ก้อ สวัสดิพิพาณิชย์ (ปราณี เถกิงพล และคณะ ๒๕๑๔ : ๑๓) กล่าวว่า หลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ

๑. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
๒. โครงสร้างของหลักสูตร
๓. เนื้อหาของหลักสูตร
๔. วัสดุประกอบหลักสูตร
๕. กระบวนการ เรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร

ฮิลกา ทาบา (Taba ๑๙๖๒ : ๔) ชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรไม่ว่าจะมีรูปแบบใด จะต้องมีส่วนประกอบอย่างน้อย ๔ อย่าง คือ

๑. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
๒. เนื้อหาและจำนวนชั่วโมงที่สอน

๓. กระบวนการ เรียนการสอน

๔. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร

โบแคมป์(Beauchamp ๑๑๘๖๔:๒๒) พิจารณาหลักสูตรในแง่ระบบที่กำหนด
จำลองแสดงองค์ประกอบย่อยของหลักสูตรไว้ดังนี้

สิ่งที่ป้อนเข้า (Input)	กระบวนการ (Process)	สิ่งที่ไ้้ออกมา (Output)
- พื้นฐานทางการศึกษา - ลักษณะสภาพชุมชนหรือท้องถิ่น - บุคลิกภาพของคนที่เกี่ยวข้อง - ประสบการณ์ที่จะจัดในหลักสูตร - เนื้อหาวิชาที่กำหนด - ค่านิยมคุณภาพต่าง ๆ	- เลือกชั้นตอนและขอบเขตการปฏิบัติ - เลือกบุคลากรมาปฏิบัติงาน - เลือกกระบวนการและลงมือทำการ - กำหนดเป้าหมาย -เลือกรูปแบบหลักสูตร - กำหนดแผนปฏิบัติการ - กำหนดกระบวนการใช้หลักสูตร - กำหนดกระบวนการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร	- ตัวหลักสูตรและเอกสารอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร - ความรู้ความสามารถที่เพิ่มพูนขึ้นในตัวบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - ทักษะที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม - ความมั่นใจหรือปณิธานที่ปฏิบัติการณ์การ

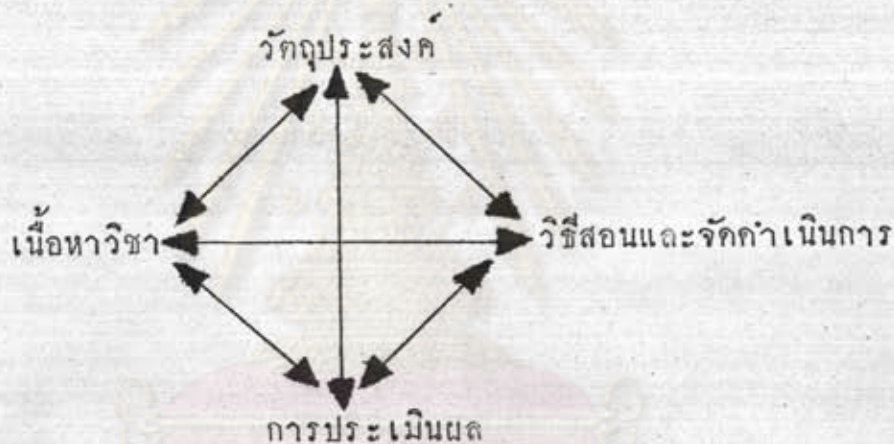
เฮอริค (Herrick อ้างใน โกสินทร์ รังสยาพันธ์ ๒๕๒๖ : ๓๖)

ได้กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรไว้ ๔ ประการ พร้อมกับเสนอแผนภูมิแสดง

สัมพันธ์ภาพขององค์ประกอบหลักสูตร เหล่านั้นไว้ด้วย องค์ประกอบของหลักสูตรตามแนวคิดของเฮอริค มีดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ (objective) อันหมายถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และวัตถุประสงค์ของวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร
๒. เนื้อหาวิชา (subject matter)
๓. การจัดดำเนินการและวิธีการสอน (method and organization)
๔. การประเมินผลตามหลักสูตร (evaluation)

แผนภูมิที่ ๓ แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลักสูตรตามแนวคิดของ เฮอริค

ในการศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๗ นี้ผู้วิจัยถือว่าหลักสูตรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๔ ส่วน คือ

๑. ความมุ่งหมายของหลักสูตร
๒. เนื้อหาสาระและอัตราเวลาเรียน
๓. กระบวนการเรียนการสอน
๔. การประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร

ความมุ่งหมายของหลักสูตร

ความมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอน

เพราะเป็นสิ่งที่คาดไว้ล่วงหน้าว่าจะสามารถเอื้ออำนวยและปลุกฝังให้ผู้นั้นมีสมรรถภาพต่าง ๆ ตามที่ต้องการ หากเขาสามารถบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ ควบพร้อมกันทั้งนี้ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรจึง เป็นแม่บทในการ เลือก เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยตัดสินใจทางวิชาการภายในโรงเรียน เป็นแรงจูงใจให้แก่ครูและนักเรียน เป็นมาตรการในการวัดผลประเมินผล และช่วยให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนสามารถปรับปรุงหลักสูตรได้อย่างมีหลักเกณฑ์

สันต์ ชรรณบำรุง (๒๕๒๕ : ๔๔) ได้แบ่งระดับจุดหมายของการศึกษา ออกเป็น ๕ ระดับ คือ

๑. ระดับความมุ่งหมายการศึกษาสูงสุด เป็นความมุ่งหมายระดับชาติ ได้แก่ ปรัชญาการศึกษา หรือปณิธานการศึกษา
๒. ความมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ละระดับ เช่น ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เป็นต้น
๓. ความมุ่งหมายของแต่ละหมวดวิชา
๔. ความมุ่งหมายระดับวิชา
๕. ความมุ่งหมายระดับการสอน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ความมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาในระดับชาติ อันเป็นปณิธานสูงสุดในการจัดการศึกษา และพร้อมกันนั้นจะได้วิเคราะห์ความมุ่งหมายของแต่ละกลุ่มวิชาด้วย

เนื้อหาวิชา

ช่วง นวัตกรรม (๒๕๐๔ : ๑๐-๑๒) ได้จัดแบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. ประเภทสามัญทั่วไป (general subject matter) ได้แก่ สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา และการปกครอง อันก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งบุคคลนำมาใช้ในวงการทำงาน และสังคม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เดิมสอนกันอย่างไม่เป็นทางการในครอบครัว

และสังคมแคบ ๆ ครอบคลุมหลังจึงมีการปรับปรุง เข้าเป็นหมวดหมู่จัดสอนในโรงเรียน

๒. ประเภทที่ค้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะ (specialized subject matter) หมายถึงสิ่งที่บุคคลจำต้องเรียนรู้ เนื่องจากสภาวะที่แตกต่างกับความเป็นอยู่และความจำเป็น เช่น ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ไคแก่ ข่างไฟฟ้า ข่างไม นักบริหาร

๓. ประเภทที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ (descriptive subject matter) ไคแก่สิ่งที่กล่าวถึงข้อเท็จจริงในอดีตและปัจจุบัน เช่น เรื่องประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ปัจจุบัน

๔. ประเภทเกี่ยวกับระเบียบแบบแผนและกฎข้อบังคับหรือมาตรฐานที่สังคมยึดถือกัน (formative subject matter) ไคแก่ ข้อบังคับทางศีลธรรม จรรยา ข้อบังคับการศึกษาและการเล่นต่าง ๆ เรื่องราวที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ฯลฯ

รالف ลินตัน (Ralph Linton อ่างใน โกลินทร์ รั้งสยาพนธ์ ๒๕๒๖ : ๓๖) ไคเสนอความคิดว่า เนื้อหาวิชาควรมี ๓ ลักษณะ คือ

๑. วิชาเลือกสามัญ (universal) คือสิ่งที่ เป็นลักษณะร่วมกันหรือ เป็นสากลที่ทุกคนควรรู้อยู่เหมือนกัน

๒. วิชาลักษณะพิเศษ (specialties) คือสิ่งที่ เป็นลักษณะเฉพาะ หรือพิเศษ ขึ้นอยู่กับความค้องการของสังคมและบุคคลผู้ศึกษา

๓. วิชาลักษณะของใหม่ในสังคม (electives) คือสิ่งที่ให้เลือก อย่างเสรีตามความสนใจ เติมสิ่งที่ขาด หรือสนองความค้องการที่เกิดใหม่ตามบุคคลสมัย

ฮิลดา ทาบา (Hilda Taba ๑๙๖๒ : ๑๙๒ - ๑๙๑) ไคแบ่งโครงสร้างและระดับของ เนื้อหาวิชาเป็น ๔ ระดับ คือ

๑. เนื้อหาที่เป็นข้อมูลที่แสดงถึงกระบวนการและข้อเท็จจริงเฉพาะอย่าง (specific facts and process) เช่น ลักษณะของระบบการปกครองอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ระบบย่อยอาหาร กระบวนการและวิธีการคิดเลข พีชคณิต ข้อมูล-

ทางภูมิศาสตร์ สูตรต่าง ๆ ข้อมูลเหล่านี้จะรู้ได้ด้วยการท่องจำ

๒. เนื้อหาที่เป็นแนวคิดเบื้องต้น (basic idea) เช่น แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาพจิตและร่างกาย แนวความคิดที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ที่มีต่อวัฒนธรรมของชนชาติต่าง ๆ หลักการบริหารเบื้องต้น หลักการเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นต้น เนื้อหาระดับนี้ต้องการให้ยูเรียนเกิดความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ และเกิดความคิด

๓. ความคิดรวบยอด (concepts) การมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ตาม หมายถึงการมีความรู้อย่างกระจ่างถ่องแท้ รู้โครงสร้างลักษณะทั่วไปและส่วนประกอบย่อย ๆ ทั้งหมด

๔. ระบบความคิด (thought system and method of inquiry) เป็นระบบความคิดและวิธีการศึกษาหาความรู้ในศาสตร์ที่บรรจุเนื้อหาและความรู้นั้น ๆ เอาไว้

เมื่อทราบถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการจำแนกเนื้อหาวิชาออกเป็นประเภทต่าง ๆ แล้ว สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาหลักสูตรมีความสมบูรณ์ในเนื้อหา ได้แก่ คุณภาพในการ เลือกสรร เนื้อหาหรือประสบการณ์ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาไว้อย่างกว้างขวาง

ชาร์ล บิวส์วี (๒๕๐๔ ๑๐-๑๐) กล่าวถึงเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาพอสรุปได้ว่า

๑. เนื้อหานั้นสำคัญและจำเป็นเพียงใด
๒. เนื้อหานั้นมีคุณค่าแก่การรักษาไว้เพียงใด
๓. เนื้อหานั้นมีประโยชน์ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร
๔. เนื้อหานั้นตอบสนองความต้องการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงประสบการณ์ ปัญหา และความมุ่งหมายของผู้เรียน
๕. เนื้อหานั้นต้องมีส่วนช่วยในการ เสริมสร้างและพัฒนาสังคม เนื่องจาก การศึกษามีส่วนช่วยในการวางรูปแบบสังคม อาจมีผลให้สภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไป
๖. เนื้อหาต้องสอดคล้องกับปรัชญา และจุดมุ่งหมายทางการศึกษา

อิสคา ทาบา (Taba ๑๔๖๒ : ๒๖๓ - ๒๘๘) กำหนดเกณฑ์
ในการเลือกเนื้อหาไว้ดังนี้

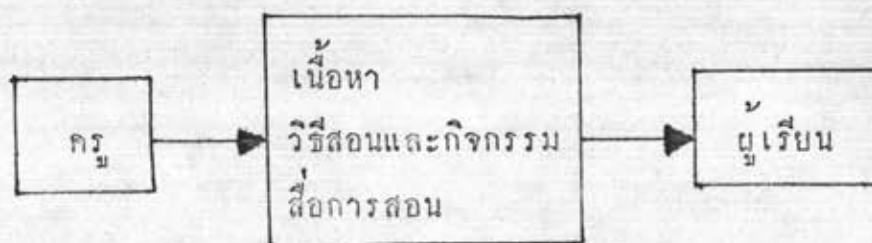
๑. ความเชื่อถือได้และความสำคัญ
๒. สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคม
๓. สมดุลย์ในความกว้างและความลึก
๔. สนองความต้องการของความมุ่งหมายใดหลาย ๆ ข้อ
๕. สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียน
๖. สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

การสอน

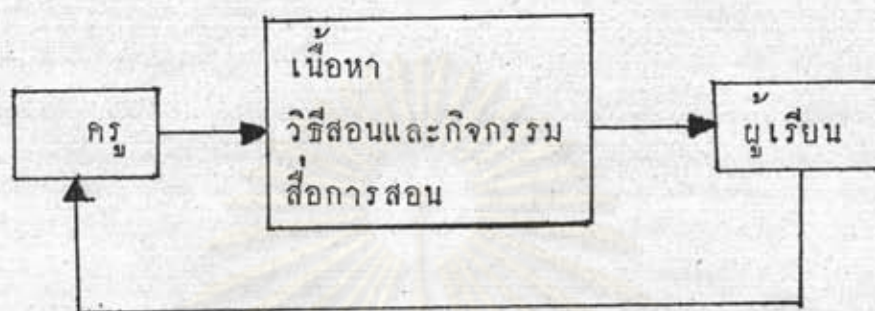
ฮารี ลัมทวิ (สันต์ ขรรจบำรุง ๒๕๒๕ : ๑๓๒) ให้
ความหมายของการสอนว่า เป็นพฤติกรรมที่ครูกระทำเพื่อแสดงหรือเพื่อให้ผู้เรียน
เกิดการเปลี่ยนแปลง

อลงกร จันทารมย์ (๒๕๒๖ : ๓๕) กล่าวว่า ความหมายที่สั้นและตรง
ประเด็นที่สุดของการสอนได้แก่ "การสอน คือการช่วยผู้เรียนเกิดการเรียนรู้"
ขณะเดียวกันก็ได้จำแนกลักษณะการสอนอย่างกว้าง ๆ โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์
ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ตามระบบการสื่อความหมายซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น
๒ ประการ คือ

๑. ระบบการสื่อความหมายทางเดียว (one-way communication)
ซึ่งครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติแก่ผู้เรียน เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม
ทำกิจกรรมน้อย จึงยากแก่การตรวจสอบว่าผู้เรียนเข้าใจหรือไม่เพราะขาดข้อมูล
ย้อนกลับ ดังภาพ

๒. ระบบสื่อความหมายสองทาง (two-ways communication) เป็น การเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอนร่วมกัน ทำให้ครูได้ข้อมูลย้อนกลับและทราบว่าผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ถูกต้อง หรือยัง กังภาพ

อลงกร จันทรารมย์ มีความเห็นว่า เมื่อจะทำการสอนครูจะต้องพิจารณา และดำเนินการในสิ่งต่อไปนี้

๑. การตั้งจุดมุ่งหมายทางการสอนให้ชัดเจน
 ๒. การวางขอบข่ายของการสอนให้เหมาะสมกับคุณลักษณะ ความถนัด และ ความสนใจของผู้เรียน
 ๓. การวางแผนการสอน ครูจะต้องประมวลความเห็นจากประสบการณ์ เคมีของผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่คาดหวัง และทรัพยากรที่มีอยู่ มาจัดให้เหมาะสมกับ สถานการณ์นั้น ๆ
 ๔. การจัดสภาพห้อง เรียนเพื่อ เป็นการจัด เตรียมสิ่งที่อ่านวยความสะดวก ในการสอน ทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพให้มีบรรยากาศเหมาะแก่การเรียนรู
 ๕. แหล่งความรู้ซึ่งประกอบด้วยบุคคล สิ่งแวดล้อม วัสดุ สิ่งพิมพ์ และ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถไขประโยชน์ทางการศึกษา
 ๖. คำเนิการสอนซึ่ง เป็นการแนะนำเพื่อสร้างประสบการณ์ให้แก่ักเรียน
 ๗. คำเนิการประเมินผลซึ่ง เป็นการกระทำเพื่อพิจารณาชั้นตอนต่าง ๆ
- เริ่มตั้งแต่จุดมุ่งหมายมาจนถึงสิ้นสุดการสอนว่าไค่ผลเพียงใด

การประเมินผล (evaluation)

การศึกษา เป็นกระบวนการที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบว่า ผู้เรียนใดมีความเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ กระบวนการที่จะตรวจสอบผลของการเปลี่ยนแปลงนี้ได้แก่การประเมินผล ทราบได้เสนอแนะ เหนือในการพิจารณาประเมินผลไว้ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ ๒๕๒๕ : ๒๖ - ๒๗)

๑. การประเมินผลควรจะมีสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย ซึ่งต้องการที่จะศึกษาถึงข้อมูลต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับการกำหนดโปรแกรมการประเมินผล
๒. การประเมินผลควรจะมีกว้างขวางและครอบคลุมพอสมควร (comprehensive) การประเมินผลโปรแกรมควรครอบคลุมถึงขอบข่ายของวัตถุประสงค์การจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วย
๓. การประเมินผลควรเป็นปัจจุบันและทันสมัยเสมอ เพราะการประเมินผลนั้นกระทำเพื่อการวินิจฉัยปรับปรุงหลักสูตรทั้งระบบว่าบกพร่องอยู่ที่จุดใดไม่ว่าจะเป็นระดับของการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ เพื่อศึกษาถึงข้อดีข้อเสีย และกระบวนการที่นำหลักสูตรไปใช้ เพราะการประเมินผลนี้จะทำให้ทราบถึงวิธีการและผลผลิตของหลักสูตร
๔. การประเมินผลหลักสูตรควรมีความเที่ยงตรง การประเมินผลจะมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับ การสร้าง เครื่องมือที่จะประเมินต้องมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิเคราะห์พฤติกรรม การเรียนรู้ต่าง ๆ จะคงกระทำด้วยความระมัดระวังยิ่ง เพราะสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยชี้แนะในการปรับปรุงหลักสูตรและโอกาสทางการเรียนรู้ของเด็กต่อไป
๕. การประเมินผลควรได้กระทำกันต่อเนื่องตลอดเวลา เพราะส่วนที่เป็นหลักสูตรและส่วนที่เป็นการสอนนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะจะต้องศึกษาถึงความก้าวหน้าของการสอนที่มีจุดอ่อน และจุดเด่นที่ได้ปฏิบัติมาตลอดปีที่เป็นเครื่องบ่งชี้เพื่อการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

รูปแบบและขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร

ในด้านรูปแบบและขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ได้มีนักพัฒนาหลักสูตรชาวต่างประเทศเสนอแนวความคิดและทฤษฎีไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งพอสรุปแนวความคิดสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวความคิดของ Ralph W. Tyler (๑๘๖๘ . ๑๐๐-๑๐๐)

ไทเลอร์ (Tyler) มีความเห็นว่าการจัดหลักสูตรและการสอนนั้น ควรจะตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน ๔ ประการต่อไปนี้เรียงลงมาตามลำดับ คือ

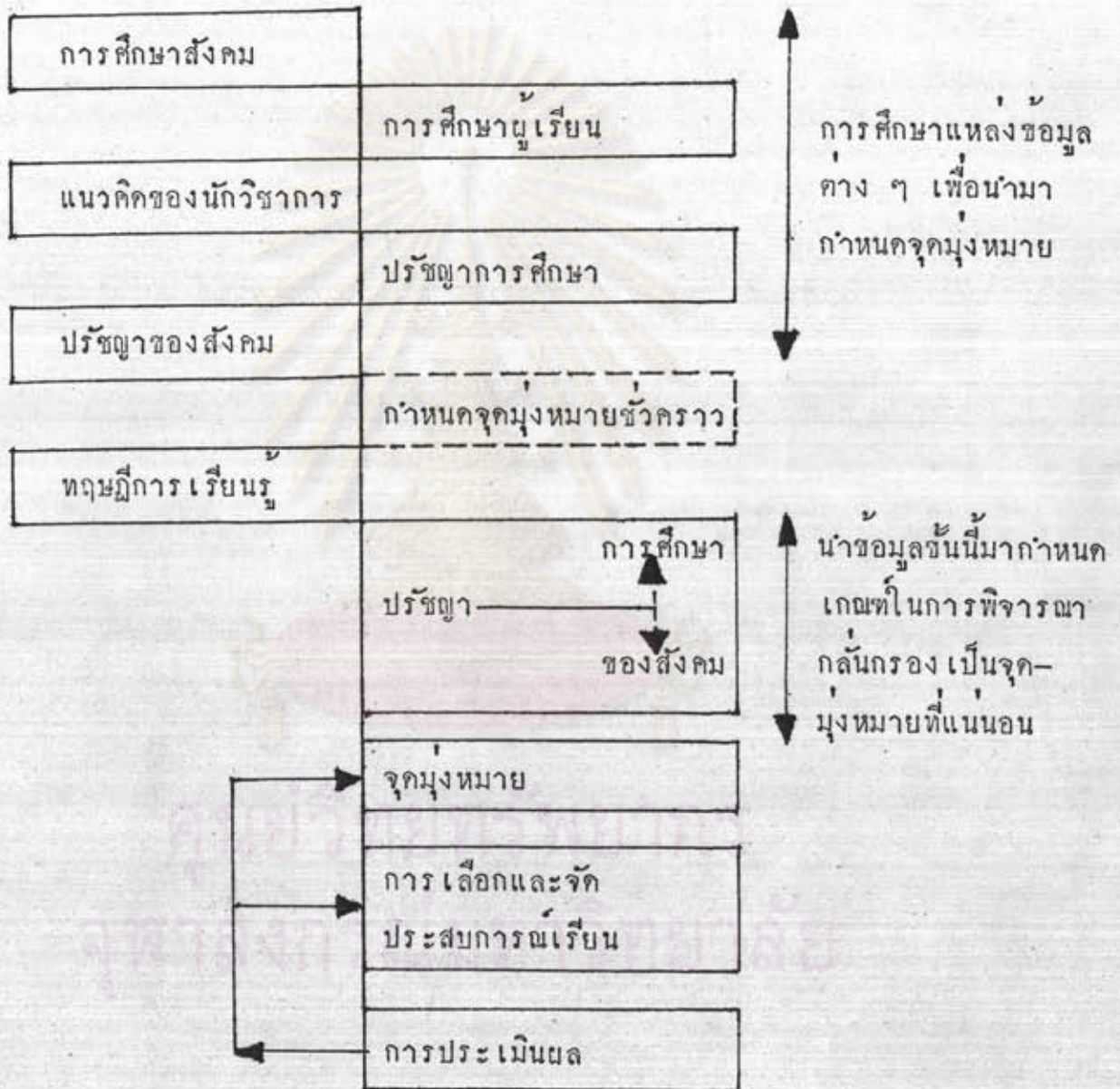
๑. มีจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรเสาะแสวงหา
๒. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้
๓. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
๔. จะประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไรจึงจะตัดสินได้ว่าบรรลุถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์มีลักษณะดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ ๒๕๒๕ :

๑๔)

แผนภูมิที่ ๔ แสดงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์

ไทเลอร์มีแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร โดยมุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตัวผู้เรียน มีใฝ่พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม และใคร่เสนอแนะการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมากำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้างขวางทั้งข้อมูลทางสังคม ผู้เรียน แนวคิดของ-

นักวิชาการ และปรัชญาต่าง ๆ และเพื่อให้จุดมุ่งหมายเป็นค้ำจุนการเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนอย่างชัดเจน แนวคิดของเขาจึงมีการกำหนดจุดมุ่งหมายชั่วคราว หลังจากได้นำเอาเกณฑ์จากทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา และปรัชญาสังคมมาถ่วงถ่วงอีกครั้งหนึ่งแล้ว จึงตั้งจุดมุ่งหมายที่แท้จริงขึ้น ควบกระบวนการเช่นนี้ทำให้พื้นฐานทางจิตวิทยาและปรัชญาในการพัฒนาหลักสูตร เขามามีบทบาทในการจัดการศึกษาอย่างมาก

การพัฒนาหลักสูตรตามแนวความคิดของ Hilda Taba

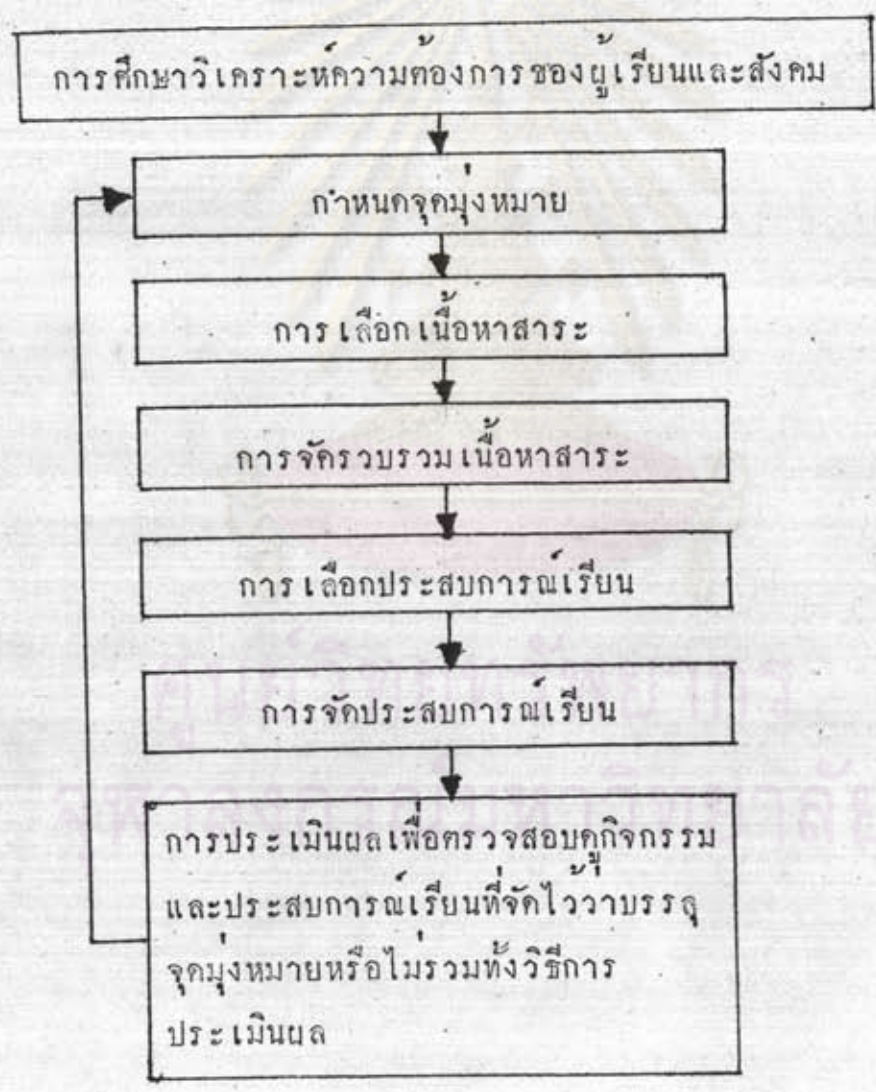
แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของทาบาส่วนใหญ่เหมือนกับแนวคิดของไทเลอร์ แต่จะมีการปรับขยายให้สมบูรณ์โดยมีเนื้อหาและรายละเอียดมากขึ้น ซึ่งพอสรุปได้ว่าลำดับขั้นในการพัฒนาหลักสูตรของทาบามีดังนี้ (Tabas ๑๙๖๒ : ๑๒ อ้างใน สันติธรรมบำรุง ๒๕๒๕ : ๘๖)

- ขั้นที่ ๑ | สืบหาให้ทราบความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคม
- ขั้นที่ ๒ | ตั้งวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามที่สังคมต้องการ
- ขั้นที่ ๓ | คัดเลือกเนื้อหาวิชาความรู้ที่ต้องการนำมาสอนเพื่อให้มีความรู้ตรงกับความต้องการและความจำเป็นของสังคม โดยพยายามคัดเลือกให้เรียนเฉพาะที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่คงไว้ดังกล่าวในขั้นที่ ๒
- ขั้นที่ ๔ | จัดระเบียบ จัดลำดับ แกะไขเนื้อหาวิชาความรู้ที่คัดเลือกมาได้ในขั้นที่ ๓
- ขั้นที่ ๕ | คัดเลือกประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะสร้างเนื้อหาให้สมบูรณ์ และที่ตรงกับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว
- ขั้นที่ ๖ | จัดระเบียบ จัดลำดับ แกะไขปรับปรุงประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะนำมาเสริมเนื้อหาวิชาความรู้
- ขั้นที่ ๗ | กำหนดว่ามีอะไรบางอย่าง เนื้อหาวิชาหรือประสบการณ์อะไรบ้างที่จะต้องประเมินผลว่าได้มีการเรียนรู้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่คงไว้

หรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ต้องกำหนดว่าจะใช้วิธีประเมินผล
อย่างไร มีอะไรที่จะนำมาช่วยในการประเมินผลบ้าง

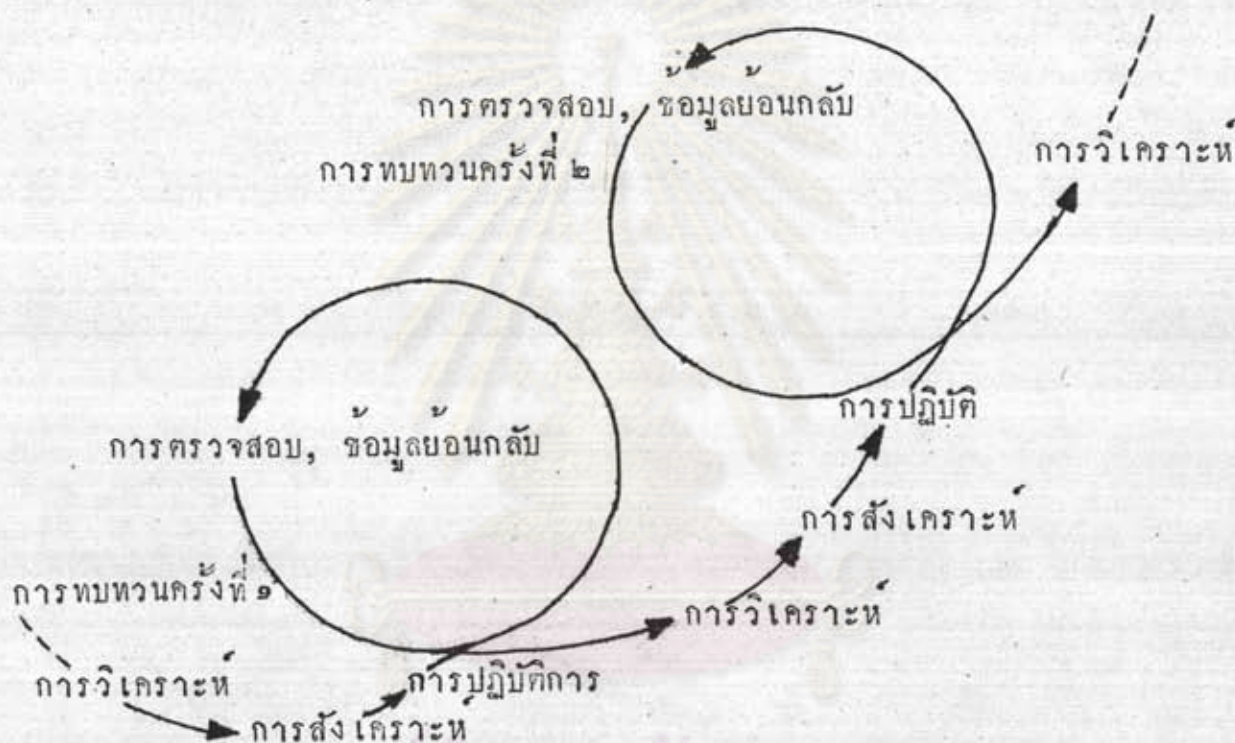
ขั้นตอนที่ ๘ ความแนวคิดของทาบวเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่
๒๕๒๖ : ๑๔)

แผนภูมิที่ ๕ แสดงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรของทาบว

การพัฒนาหลักสูตรที่ใช้วิธีการระบบ (System approach)

การพัฒนาหลักสูตรที่ใช้วิธีการระบบเป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบบันไดเวียน (the curriculum development spiral in system) (วิชย์ วงษ์ใหญ่ ๒๕๒๖ : ๑๔) ซึ่งมีรูปแบบดังต่อไปนี้ แผนภูมิที่ ๖ แสดงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบบันไดเวียน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การพัฒนาหลักสูตรแบบระบบ (system approach) เป็นที่นิยมใช้กัน
อย่างกว้างขวางในปัจจุบัน โดยมีรูปแบบพอสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ ๘ แสดงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรแบบระบบ

๑. ศึกษาปัญหา
วิเคราะห์ปัญหา
สังเคราะห์ปัญหา
นิยามเกี่ยวกับปัญหา

๒. คิดหาวิธีการทางเลือก
หลาย ๆ รูปแบบ

๓. ไซ้ข้อมูลประกอบ
เลือกวิธีการหรือทางเลือก
ที่คิดว่าดีที่สุด

๔. ทดลองใช้
ประเมินผล
ปรับแก้

จากแผนภูมิการพัฒนาหลักสูตรโดยวิธีการระบบ เราสามารถแสดงขั้นตอน
ของการพัฒนาหลักสูตรได้ดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาสภาพปัญหาความต้องการของสังคมอย่างกว้างขวาง เพื่อนำมา
กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา
๒. ศึกษาวิเคราะห์ถึงความต้องการของผู้เรียนที่มีแนวโน้มมุ่งไปสู่อนาคต

๓. อภิปรายกับนักปรัชญา นักจิตวิทยา นักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงจุดมุ่งหมายของการศึกษาให้แน่นอนและชัดเจน

๔. ตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างของหลักสูตรและเนื้อหาสาระ

๕. ศึกษาวิเคราะห์ถึงความสามารถขั้นต้นของการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละระดับ

๖. อภิปรายกับนักวิชาการ นักจิตวิทยา นักการศึกษา เพื่อปรับปรุงเนื้อหาสาระและรายละเอียดประจำวิชา

๗. วิเคราะห์เนื้อหาสาระวิชาเกี่ยวกับโครงสร้าง เนื้อหาสาระ และการเรียงลำดับขั้นตอนของเนื้อหาสาระ เพื่อนำมาจัดประสบการณ์เรียนรู้แต่ละระดับ

๘. อภิปรายกับนักวิชาการตามสาขาต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงเนื้อหาสาระและการจัดประสบการณ์เรียนรู้

๙. แยกเนื้อหาสาระออกเป็นหน่วยการเรียนรู้เพื่อสะดวกในการพัฒนาสื่อการเรียนแต่ละหน่วยไ้กาย และมีความชัดเจนมากขึ้นในแต่ละรายวิชา

๑๐. อภิปรายกับนักวิชาการตามสาขาต่าง ๆ ของวิชา และครูผู้มีประสบการณ์ เพื่อปรับปรุงการจัดประสบการณ์เรียนรู้และกิจกรรมให้เหมาะสม

๑๑. กำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนเฉพาะอย่าง เพื่อจะได้พัฒนาสื่อการเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นมา

๑๒. พัฒนาสื่อการเรียนเพื่อเปิดโอกาสทางเลือกหลาย ๆ ทางให้กับผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการและความสนใจ

๑๓. พัฒนาสื่อการเรียนเพื่อความเหมาะสมและความแตกต่างกันของผู้เรียน

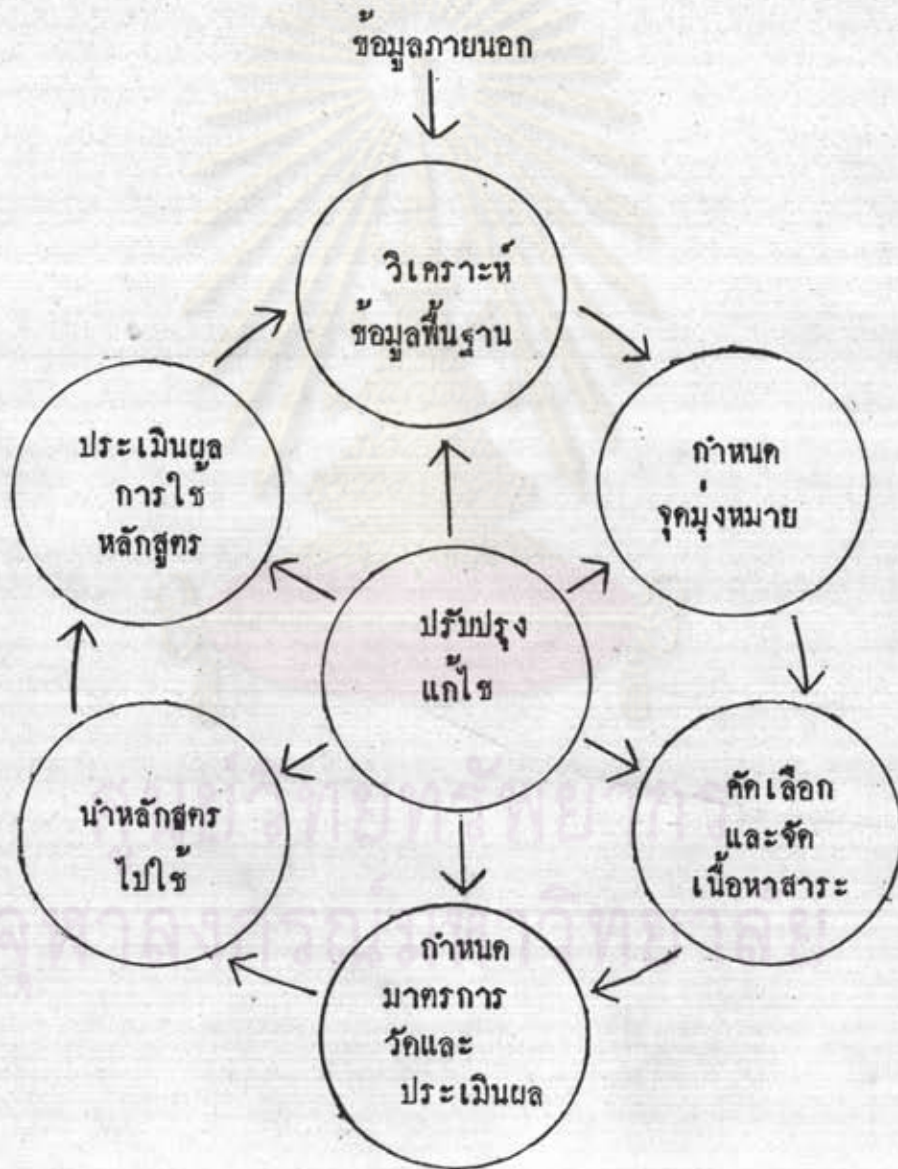
๑๔. ทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพของสื่อการเรียนว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมากน้อยเพียงไร

๑๕. ไขขอมูลที่ใดทดลองมาเพื่อปรับปรุงสื่อการเรียนให้เหมาะสม

๑๖. การประเมินผลเพื่อการตรวจปรับลำดับขั้นของการพัฒนาหลักสูตรตั้งแต่ขั้นที่ ๑ ถึงขั้นที่ ๑๑

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรโดยวิธีระบบ ได้มีการพัฒนารูปแบบอื่น ๆ ขึ้นมาเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ แต่สาระต่าง ๆ ก็ยังคงคล้ายคลึงกันอยู่ และรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวพอสรุปเป็นแผนภูมิแสดงวัฏจักรให้เข้าใจง่าย ๆ ดังแสดงในแผนภูมิที่ ๘

แผนภูมิที่ ๘ แสดงวัฏจักรการพัฒนาหลักสูตร (สังก อุทรานันท์ ๒๕๒๗ : ๓๘)

ตอนที่ ๒ งานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทย

ในคํานงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของหลักสูตรมัศึกษานั้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ จรูญ วงศ์สายัณห์ และหลวงสวัสดิศาสตราศรพุทธิ (กรมวิชาการ : ๒๕๑๓) ได้ร่วมกันเรียบเรียงความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา ตั้งแต่เริ่มมีการสถาปนาระบบโรงเรียนจนกระทั่งถึงยุคที่มีการประกาศใช้หลักสูตร พุทธศักราช ๒๕๐๓ มีสาระสำคัญพอสรุปได้ว่า ก่อนกึ่งทศวรรษธรรมการนั้นยังไม่มีหลักสูตรใช้ มีแต่แบบแผนการศึกษาตามโบราณประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา และรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้โดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นครูผู้ทำการสอนอ่าน เขียน และคิดเลข ซึ่งรวมเรียกว่าไตรภาค ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนหลวงเป็นแห่งแรกขึ้นในพระบรมมหาราชวัง สิ่งที่ยึดเป็นแนวทางแทนหลักสูตรในยุคนั้นได้แก่หนังสือแบบเรียน ต่อมาภายหลังได้มีการจัดตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรขึ้นตามพระอารามหลายแห่งทั้งในกรุงและหัวเมือง จึงได้มีการประกาศการเขียนหนังสือ พุทธศักราช ๒๔๒๔ และพระราชบัญญัติการสอบวิชา พุทธศักราช ๒๔๓๓ เกิดขึ้นอย่าง เป็นทางการ นับได้ว่าเอกสารทั้งสองฉบับนี้เป็นจุดเริ่มต้นของหลักสูตรตามความหมายปัจจุบัน อนึ่งเมื่อกระทรวงธรรมการได้รับการสถาปนาในปี พ.ศ. ๒๔๓๕ นั้น การจัดการศึกษายังคงดำเนินไปตามพระราชบัญญัติการสอบวิชา พุทธศักราช ๒๔๓๓ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๓๘ จึงได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติดังกล่าว ในระยะต่อมาได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโครงการศึกษาและหลักสูตรอีกหลายครั้ง ผลของการปรับปรุงนี้นอกจากจะทำให้ระบบการจัดชั้นเรียนแยกออกเป็นประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษาอย่างชัดเจนแล้ว ในคํานเนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียนก็ได้รับการพัฒนาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งจะได้อธิบายถึงโดยสรุปดังต่อไปนี้

หลักสูตรภาษาไทย วิชาภาษาไทย เป็นวิชาที่เก่าแก่ที่สุดในการศึกษาของเรา เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของไตรภาค แต่เดิมนั้นหลักสูตรกำหนดให้มีการสอนภาษาไทยอย่างละเอียดย้อนและใช้เวลามากเป็นพิเศษโดยยึดแบบเรียนเป็นแนวทาง

และยึดอุปมาวิธีเป็นหลักในการถ่ายทอดความรู้ ต่อมาหลักสูตรภาษาไทยได้ลดอุปมาวิธีลงและเพิ่มอนุมาณวิธีมากขึ้น โดยมุ่งให้นักเรียนศึกษาภาษาไทยแต่เพียงพออ่านออกเขียนได้เพื่อนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานและเรียนวิชาอื่น ๆ เท่านั้น

หลักสูตรภาษาต่างประเทศ วิชาภาษาต่างประเทศที่เข้ามามีส่วนในหลักสูตรสามัญศึกษาของเรานั้นมีทั้งภาษาโบราณและภาษาปัจจุบัน ภาษาอังกฤษเป็นภาษาปัจจุบันที่มีความจำเป็นต่อจกใจไว้ในหลักสูตรเป็นอันดับแรก เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในเขตอิทธิพลของประเทศอังกฤษ ภาษาปัจจุบันอีกภาษาหนึ่งที่จกใจไว้ในหลักสูตรตั้งแต่เริ่มต้นได้แก่ภาษามลายู แต่ภายหลังภาษานี้ก็หายไปจากหลักสูตร เนื่องจากมีที่ใช้น้อยในส่วนของภาษาโบราณนั้นได้แก่ภาษาบาลี ซึ่งเมื่อแรกกำหนดให้ทุกคนเรียนแต่ต่อมาได้ลดความสำคัญลง ภาษาอังกฤษจึงทวีความสำคัญขึ้นตามลำดับจากเมื่อแรกกำหนดให้สอนในชั้นมัธยมสูงและชั้นมัธยม ในที่สุดกำหนดให้สอนในระดับประถมศึกษาด้วย นอกจากภาษาอังกฤษแล้วยังมีภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่บรรจุลงในหลักสูตรสามัญศึกษาในเวลาต่อมาได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน และภาษาจีน

หลักสูตรคณิตศาสตร์ คณิตศาสตร์ เป็นวิชาเก่าแก่ควบคู่กันมากับวิชาภาษาไทย เดิมวิชานี้มีแต่เพียงเลขคณิตเท่านั้น จุดหมายปลายทางสำคัญของการเรียนคณิตศาสตร์ในยุคคน ๆ ก็เพื่อนำความรู้ไปใช้ในวิถีประจำวัน และศึกษาวิชาโหราศาสตร์ ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้รับอารยธรรมตะวันตก เข้ามามากก็ได้มีการเพิ่มเติมความรู้คณิตศาสตร์แขนงอื่น ๆ ลงไปในหลักสูตรด้วย เช่น พีชคณิต เรขาคณิตซึ่งแต่ก่อนเรียกโคมาทรหรือยูคลิด และตรีโกณมิติ การพัฒนาหลักสูตรคณิตศาสตร์ในระยะหลัง ๆ ไม่สู้มีการเปลี่ยนแปลง เนื้อหามากนักจนอาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรคณิตศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าหลักสูตรอื่น ๆ

หลักสูตรวิทยาศาสตร์ คำว่าวิทยาศาสตร์เริ่มใช้ในหลักสูตร เป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ก่อนหน้านี้อาจจะมีการสอนวิชาดังกล่าวอยู่บ้าง แต่ก็เรียกชื่ออื่น เช่น "บทเรียนควยของ" "ศาสตร์" และ "วิทยา" เมื่อจกใจโรงเรียนขึ้นในชั้นเดิมไม่สู้เห็นความสำคัญของวิชาวิทยาศาสตร์มากนัก แต่เมื่อบ้านเมืองเจริญขึ้น

มีการนำเอาผลผลิตจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เข้ามามีความสำคัญมากขึ้นโดยลำดับจนต้องแยกชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายออกเป็นแผนกที่ศึกษาหนักทางวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะแผนกหนึ่งใน พ.ศ. ๒๔๙๑ หลังจากนั้นวิชาวิทยาศาสตร์ก็เพิ่มความสำคัญขึ้นมาอยู่ในระดับสูงตลอดมา

หลักสูตรสังคมศึกษา แต่เดิมนั้นวิชาสังคมศึกษาไม่ไ้จัดไว้ในหลักสูตรอย่างเป็นทางการเป็นแบบแผนโดยตรง แต่เป็นการอบรมมนิสัยอย่างสม่ำเสมอซึ่งทำเป็นเรื่องนอกหลักสูตร เมื่อเวลาผ่านไปก็เห็นความสำคัญเพิ่มขึ้นจึงเริ่มมีวิชานี้ในหลักสูตรและมีการเพิ่มแขนงวิชาต่าง ๆ มากขึ้นตามลำดับ แต่สิ่งที่เห็นชัดเจนก็คือเมื่อเพิ่มรายละเอียดมากขึ้นก็ยิ่งทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไรบางอย่างที่ยุ่งยากมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรสังคมศึกษาที่นำมาสอนในสามัญศึกษา เป็นวิชาที่มีปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรมากที่สุด ใ้คนน้อยที่สุด และเป็นวิชาที่ต้องปรับปรุงมากที่สุด แต่ก็ปรับปรุงใ้ยากที่สุดเช่นเดียวกัน

หลักสูตรศิลปศึกษา พละนามัย และหลักสูตรวิชาอื่น ๆ ในสมัยที่เชื่อกันว่าการมาโรงเรียนเป็นการมาเรียนวิชาหนังสือนั้น หลักสูตรศิลปศึกษา พละนามัย และอื่น ๆ เช่นกิจกรรมต่าง ๆ จัดไว้เป็นวิชาพิเศษนอกหลักสูตร ต่อมาเมื่อความคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของโรงเรียนกว้างขวางขึ้น ทำให้โรงเรียนต้องดูแลพัฒนาการของนักเรียนทุกแง่ทุกมุมมิใช่เพียงปัญหาเพียงอย่างเดียว วิชาเหล่านี้จึงปรากฏขึ้นในหลักสูตรโดยใส่ไว้ในระดับสูงเสียก่อน ในที่สุดก็ขยายลงในชั้นต่ำ ๆ ควบ

สรุปได้ว่าหลักสูตรสามัญศึกษาของไทยในระยะที่โรงเรียนตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกนั้นมุ่งหมายที่จะสอนวิชาหนังสือไทยเป็นสำคัญที่สุด รองลงมาคือวิชาเลขคณิต ต่อมาจึงได้เพิ่มเติมวิชาอื่น ๆ เข้าไป วิชาใหม่ ๆ เหล่านี้ส่วนมากนำมาสอนในชั้นสูงก่อนแล้วจึงคัดทอนนำลงไปบรรจุไว้ในหลักสูตรชั้นต้น ๆ ควบเหตุที่มีวิชาเพิ่มมากขึ้นนี้เอง การจัดอัตราเวลาเรียนวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรสามัญศึกษาของไทยจึงมีความสำคัญขึ้นตามลำดับก็จะเห็นว่าคณาจารย์เราเรียนเมื่อแรกตั้งโรงเรียนไม่มีการกำหนดอัตราเวลาเรียน แต่หลักสูตรสมัยหลัง ๆ อัตราเวลาเรียนเป็นเรื่องสำคัญ

ที่ต้องกำหนดไว้ให้ชัดเจน นอกจากนั้นความยุ่งยากในการแบ่งอัตราเวลาเรียนยังมีผลให้หลักสูตรสามัญศึกษาที่พัฒนาขึ้นในยุคหลัง ๆ กำหนดวิชาต่าง ๆ เป็นวิชาเลือก โดยกำหนดคิใหญ่เรียนเลือกอยู่ภายในกรอบจำกัดอันหนึ่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ อารี สันทนต์ (กรมสามัญศึกษา ๒๕๑๓ : ๒๖๔ - ๒๕๒) ได้เรียบเรียงวิวัฒนาการของหลักสูตรและระเบียบวิธีการเรียนการสอน สรุปได้ว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๒๔๑๔ จนถึง พ.ศ. ๒๔๔๑ กำหนดให้แบ่งชั้นเรียนออกเป็น ๓ ระดับ คือ ประโยคหนึ่ง ๓ ปี ประโยคสอง ๓ ปี และ ประโยคสาม ๔ ปี ความมุ่งหมายของหลักสูตรในระยะนี้เพียงต้องการให้ผู้เรียนสามารถอ่านภาษาไทยตลอดจนคิดเลขและทำบัญชีได้เท่านั้น ใน พ.ศ. ๒๔๔๕ ใ้มีการประกาศโครงการศึกษาซึ่งกำหนดให้จำแนกชั้นออกเป็นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา มีการแยกโรงเรียนสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษาซึ่งเทียบกันได้กับโรงเรียนอาชีวศึกษาออกจากกัน ในส่วนของความรู้ที่นำมาสอนนั้นชั้นประถมศึกษา เรียนเลข บัญชี ภาษา ภูมิศาสตร์ วาดเขียน ชรรถจรिया กายบริหาร ระดับมัธยมศึกษาเรียนทุกวิชาที่กล่าวมาและเพิ่มเติมพงศาวดาร ความรู้ธรรมชาติ กวียาผู้ดี การพระศาสนา และการบำรุงกายเขาไปควย ครั้นเมื่อประกาศโครงการศึกษา พุทธศักราช ๒๔๖๔ นั้นได้กำหนดการศึกษาออกเป็น ๒ ภาค คือ ภาคศึกษาสำหรับ ทวยราษฎร์ซึ่งให้ความรู้ฝ่ายสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา ซึ่งสมควรให้ราษฎรมีความรู้ ทั่วทุกคน และภาคศึกษาพิเศษซึ่งให้ความรู้ฝ่ายสามัญศึกษาที่เหนือขึ้นไปอันไม่จำเป็น ที่คนจะครอง รุ เสมอกันทุกคน เป็นที่น่าสัง เกตว่าโครงการศึกษานี้มีค่าแนะนำให้ ผู้เรียนหาเลี้ยงชีพอย่างอื่นนอกจากเสมียน ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้มีแผนการศึกษา ชาตินิยมใหม่ที่จัดคลายความนิยมของราษฎร โดยกำหนดให้ผู้เรียนจบชั้นประถม- ศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถแยกไปศึกษาต่อใน โรงเรียนอาชีพได้ แต่ผลปรากฏว่าโรงเรียนอาชีพในชั้นต้นและชั้นกลางกลับไม่มีผู้ นิยมเรียนจนต้องยุบไปหลายแห่ง แผนการศึกษาฉบับนี้จึง เสริมความนิยมทางสามัญศึกษา ที่จะเรียนไปเพื่อประกอบอาชีพเสมียนให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้นต่อไปอีก ในคานแผนการ ศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๐๓ นั้นได้กำหนดให้ระดับประถมศึกษา มี ๗ ปี และระดับ

มัธยมศึกษามี ๕ ปี วิชาที่นำมาสอนในระดับประถมศึกษาคือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เบื้องต้น พละนามัย ศิลปศึกษา และสังคมศึกษา ในชั้นประถมศึกษาตอนปลายมีอีก ๒ วิชา คือ ภาษาอังกฤษ และหัตถศึกษา

บทความเกี่ยวกับนี้ อารี สันทรวี ไก่กล่าวถึงวิวัฒนาการของการวัดผล การศึกษาตามหลักสูตรพอสรุปได้ว่าการสอบไล่ครั้งแรกจัดทำขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ เป็นการสอบความรู้ทางภาษาและการเขียนเป็นส่วนใหญ่ การวัดผลแบบ "ไล่นั่งสือ" ใ้ใช้เรื่อยมาจนกระทั่งมีการปรับปรุงการศึกษาแผนใหม่ที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ร่วมกับยูเนสโก ก็เริ่มมีการส่งเสริมการวัดพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม แต่ด้วยความไม่ถนัดในการสังเกตเด็กของครูผู้สอน การนำเอาคะแนนพัฒนาการด้านต่าง ๆ มาเฉลี่ยกับคะแนนวิชาสามัญใ้ทำให้มาตรฐานความรู้ของเด็ก อ่อนลงจนต้องมีการปรับปรุงระเบียบวัดผลอีกครั้งหนึ่งใน พ.ศ. ๒๕๑๐ ึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ชาวลาดพร้าวศกกุล ไ้หน้าขอสอบแบบปรนัยเข้ามาเผยแพร่ทำให้ เกิดมีความตื่นตัวในการวิเคราะห์หลักสูตร แต่ด้วยความไม่ชัดเจนของครูผู้สอนจึงทำให้ ละเลยต่อการสอนที่จะสร้างความรู้ในการจับใจความและการเขียนบรรยาย

คอนท้ายของบทความ อารี สันทรวี ไ้กล่าวถึงพฤติกรรมการสอนของ ครูไทยบางคนว่ามีวิธีสอนตรงกับหลักจิตวิทยาการศึกษาแผนใหม่อย่างน่าอัศจรรย์ เช่น

๑. ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก
๒. ใ้ช้อุปกรณ์การสอน
๓. ใ้ช้วิทยาการในท้องถิ่น
๔. ส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร
๕. ทำตัว เป็นแบบอย่างที่ดี
๖. ฝึกนักเรียนใ้มีประสบการณ์จริง
๗. เพิ่มพูนประสบการณ์ของนักเรียนและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน
๘. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมองเห็นการณ์ไกล

นอกจากบทความที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวของหลักสูตรมัธยมศึกษา
 ในอดีตทั้ง ๒ เรื่องดังกล่าวแล้ว เศษ มุนนาค (กรมสามัญศึกษา ๒๕๑๓ :
 ๑ - ๑๒) ได้ประมวลเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของไทยระหว่าง
 พ.ศ. ๒๓๒๙ - ๒๔๕๕ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องของการปฏิรูปการศึกษาครั้งแรกที่ก่อให้เกิด
 เกิดการศึกษาในระบบขึ้น บทความนี้สรุปสาระสำคัญไต่ถามความเคลื่อนไหวในการ
 ปฏิรูปการศึกษาไทย เริ่มมีขึ้นตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 ปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มคือ ปัจจุบันทางการ
 เมืองหรือการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตก และปัจจุบันทางสติปัญญาหรือการ
 ทาหายของความคิดทางตะวันตก การปฏิรูปสมัยแรกนี้จัดการะทำอยู่สองทางคือ
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมขึ้นในวัด
 พระศรีรัตนศาสดาราม และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนา
 ธรรมยุติกนิกายขึ้น นำสิ่ง ๒ ทางนี้ยังคงอยู่ในแวดวงการศึกษา
 ศึกษาตามชนบทประเพณีโบราณ ต่อมาการคุกคามของจักรวรรดินิยมตะวันตกต่อ เอเชีย
 ตะวันออกเฉียงใต้มีความรุนแรงยิ่งขึ้นทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับปรุงกลไก
 ของรัฐทุกด้านและต้องการข้าราชการมาทำหน้าที่ต่าง ๆ มากขึ้น พระบาทสมเด็จพระ
 จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงสถาปนาโรงเรียนหลวงขึ้นซึ่งนับเป็นการก้าวล้ำ
 ออกมาจากการศึกษาตามชนบทประเพณีโดยสิ้นเชิง และเมื่อการคุกคามของจักรวรรดิ
 นิยมตะวันตกเบาบางลง จุดมุ่งหมายของการศึกษาก็ได้รับการพัฒนาให้กว้างขวางขึ้น
 จนมีพลังผลักดันที่จะปฏิรูปตนเองต่อไป

ในคาน์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทย
 ไทยปรากฏว่าขณะนี้ยังมีอยู่เพียงฉบับเดียวคือ การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรประถม-
 ศึกษาและมัธยมศึกษาในประเทศไทยของลัดดา สุวรรณกุล ซึ่งทำการวิจัยไว้ตั้งแต่
 พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยศึกษาหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๒๖ -
 ๒๕๑๓ ใน ๔ องค์ประกอบคือ ความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาและอัตราเวลาเรียน
 กระบวนการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ทั้งในคาน์รายละเอียดและ
 การเปรียบเทียบผลการวิจัยพบว่าตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๒๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๓๔ ประเทศไทย

ไม่มีหลักสูตรที่แท้จริงได้เลย จะมีก็แค่เพียงเอกสาร ๒ ฉบับ ได้แก่ประกาศการเรียน
พุทธศักราช ๒๔๒๔ และพระราชบัญญัติการสอบวิชาพุทธศักราช ๒๔๓๓ นับจากนั้นเป็น
ต้นมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๑๘ ก็ได้มีกาวแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรหลายฉบับ ... มีการเปลี่ยนแปลง
แปลงหลักสูตรทั้งสิ้น ๑๓ ครั้ง แต่หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นใช้ดังกล่าวนี้ก็ยังคงขาดความสมบูรณ์
โดยเฉพาะในค่านความมุ่งหมาย วิธีการเรียนการสอน และวิธีดำเนินการประเมินผล
อีกทั้งหลักสูตรส่วนใหญ่ก็ดำเนินการพัฒนาจากส่วนกลางหรือฝ่ายบริหารสูงสุดไปสู่ระดับ
ต่ำสุดทั้งสิ้น ถึงแม้หลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๐๓ จะได้มีการ เปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้า
ร่วมดำเนินการบ้าง แต่ก็ไม่กว้างขวางเท่าที่ควร ในค่านรูปแบบของการจัดหลักสูตร
นั้น กล่าวได้ว่าเกือบทุกฉบับยึดวิชาเป็นหลัก ยกเว้นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช
๒๔๘๔ และหลักสูตรพุทธศักราช ๒๕๐๓ เท่านั้นที่ยึดขอบข่ายของ เนื้อหาวิชาที่สัมพันธ์กัน
เมื่อพิจารณากระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรประกอบกับองค์ประ-
กอบทั้ง 4 ค่านที่ทำการศึกษา ลัทธิ สวรรณกุล พบว่าในทางทฤษฎีนั้นการพัฒนา
หลักสูตรของไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้นทุก ๆ ค่าน แต่ในทางปฏิบัติไม่ได้ผลนัก เพราะครู
ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในการนำหลักสูตรไปใช้

งานวิจัยเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวถึงพัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาโดย
ตรงแต่มีความเกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษาในอดีตที่สมควรนำมากล่าวไว้ใน
ที่นี่ได้แก่การศึกษานโยบายการจัดการศึกษาของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ-
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำการวิจัยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ โดย วุฒิชัย มูลศิลป์
มีสาระสำคัญพอสรุปได้ว่า การศึกษาของรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัวนั้นจัดขึ้นในวัด มีพระภิกษุเป็นครูสอน สภาพเช่นนี้ดำเนินมาจนกระทั่งปี
พ.ศ. ๒๔๓๕ ซึ่งเป็นปีที่มีการประกาศตั้งโรงเรียนชั้นมูลศึกษาและมีหลักสูตรใช้เป็น
ครั้งแรก และหลังจากปี พ.ศ. ๒๔๔๑ ระบบการศึกษาของไทยก็มีความมั่นคงยิ่งขึ้น
โดยมีโครงการศึกษาและแผนการศึกษาของกรมศึกษาธิการใช้เป็นทางการ ผลการ
ศึกษาเรื่องนี้พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ การคุกคาม
ของจักรวรรดินิยมตะวันตก อิทธิพลด้านสติปัญญาและความคิดอ่านตามแบบตะวันตก
ประสพการณ์ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับจากต่างประเทศ

การเลิกทาส และความต้องการบุคคลเข้ารับราชการ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาที่สำคัญ ๓ ประการ คือ เพื่อสนองความต้องการทางบ้านเมืองที่ต้องการคนเข้ารับราชการ เพื่อคุณประโยชน์ทั่วไปและเพื่อส่งเสริมพระศาสนา

ในปีเดียวกันนั้น จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ ก็ได้ศึกษาพัฒนาการของการบริหารการศึกษาของไทย ผลการศึกษามีส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการจัดการศึกษา สรุปได้ว่าก่อนปี พ.ศ. ๒๔๓๐ มีการจัดการศึกษาในราชสำนัก วัด สำนักของเจ้านาย หรือการศึกษาในสกุล และโรงเรียน เนื่องจากยุคนั้นยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องการจัดการศึกษาโดยตรง ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๐ มาจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๓ นโยบายการจัดการศึกษาของไทยมีดังนี้คือ ปี พ.ศ. ๒๔๓๐ มุ่งฝึกคนเข้ารับราชการ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ มุ่งเน้นงานการจัดสาธารณศึกษาแก่ราษฎร เพื่อให้เรียนรู้อัตตาภิบาลและจะโลกดัดไปทำงานตามภูมิลำเนาของตน ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๖๔ นโยบายมุ่งยกคนทั้งชาติให้มีความรู้สูงขึ้น หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง นโยบายโคเนนองค์ ๓ ของการศึกษา คือ จริยศึกษา พุทธิศึกษา และพลศึกษา จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงมุ่งเน้นการอาชีวศึกษา และตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา นโยบายทางการศึกษามุ่งสนองความต้องการของสังคมและบุคคลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ตอนที่ ๓ แนวความคิดโดยสังเขปของการปฏิรูปการศึกษา

งานปฏิรูปการศึกษายุคปัจจุบันได้เริ่มขึ้นตั้งแต่รัฐบาลคณะที่ ๓๕ อันมี พลเรือเอก สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยคณะรัฐมนตรีมีมติในคราวประชุมเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๙ แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งจำนวน ๒๒ คน เรียกว่าคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา กรรมการคณะนี้มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และลักษณะอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับกาลสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใน

ระบอบประชาธิปไตย การกิจทั้งหมดได้สำเร็จลุล่วงลงในเวลา ๒ เดือน หลังจากนั้น
ได้นำเสนอรายงานต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๓ คณะรัฐมนตรีมีมติรับ
หลักการให้ดำเนินการต่อไปเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๑๓ แต่ต่อมากระทรวง-
มหาดไทยของใจเกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาประชาบาล จึงเสนอให้
คณะรัฐมนตรีทบทวนมติดังกล่าวเสียใหม่ ในที่สุดคณะรัฐมนตรีมีมติให้ยกเลิกมติเดิม
เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๑๔ และให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับกระทรวง-
มหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณารายงานฉบับนี้ใหม่อีกครั้งหนึ่ง ในส่วนของ
หลักสูตรมัธยมศึกษาซึ่ง เสนอไว้ในรายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการ
ศึกษามีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้ (สีปพนนท์ เกตุทัต ๒๕๑๔ : ๑๐๖ - ๑๑๖)

สภาพและปัญหาของการมัธยมศึกษาก่อนการปฏิรูปการศึกษา

๑. หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาที่ใช้อยู่ก่อนการปฏิรูปการศึกษามีเนื้อหา
สาระเน้นหนักในค่านวิชาสามัญ ทำให้เด็กต้องมุ่งเรียนในระดับสูงขึ้นไปโดยไม่
สามารถจะประกอบอาชีพได้เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว แม้แต่เนื้อหาหลักสูตรของ
โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม ซึ่งกำลังใช้อยู่ในโรงเรียนหลายแห่งก็ไม่จบใน
ตัวเองและไม่เอื้อให้ผู้ศึกษาสามารถไปประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง เนื่องจากสาเหตุ
หลายประการ เช่น เนื้อหาวิชาที่เปิดสอนไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง การฝึกและการปฏิบัติไม่ทำกันอย่างจริงจัง ทำให้เด็ก
ไม่สามารถทำงานได้เป็นชิ้นเป็นอัน ซึ่งเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เด็กเกิดความไม่มั่นใจ
ที่จะประกอบอาชีพ ประกอบกับครูผู้สอนไม่เคยประกอบอาชีพในสาขาวิชาที่ตนสอนมา
ก่อนเลย จึงไม่สามารถสอนให้เด็กทำได้จริง

๒. แบบเรียนต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในระดับมัธยมศึกษาขาดความเหมาะสมกับ
ท้องถิ่น บรรจุเนื้อหาหนัก ล้าสมัย และน่าเบื่อหน่าย และมีใ้รับการแก้ไขนับเป็น
เวลาสิบ ๆ ปี ทำให้ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์และสภาพการณ์ของบ้านเมือง

๓. การวัดผลการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการ
ปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดผลวัดจากข้อสอบเกือบทั้งหมด และชั้นประโยคต้อง
สอบข้อสอบรวมของจังหวัด เขต หรือของกระทรวง ทำให้ไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายของ

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนทั้งทางกาย สมอง สังคม อารมณ์ การเรียนการสอนคิดถึงแต่เรื่องการสอบ เป็นเรื่องใหญ่ ทำให้เด็กวิตกประสงค์และเป็นอุปสรรคใหญ่ของการพัฒนาระบบการเรียนการสอนทั้งหมด

๔. ในระดับมัธยมศึกษา มีปัญหาในเรื่องความเสมอภาคบางประการ เช่น การจำกัดอายุของนักเรียนที่จะเข้าโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาว่าต้องไม่เกิน ๑๖ ปีบริบูรณ์ เป็นการจำกัดโอกาสของผู้อยากเข้าเรียนแต่อายุเกิน ทำให้ต้องไปเรียนในโรงเรียนราษฎร์ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก

คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา เสนอแนะหลักการสำคัญของหลักสูตรมัธยมศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

๑. เพื่อพัฒนาบุคคล

๑.๑ การมัธยมศึกษาควรมุ่งพัฒนาชีวิตเด็กวัยรุ่นให้สามารถค้นพบความสามารถ ความถนัดเฉพาะของคน และมีในตัวเอง

๑.๒ การมัธยมศึกษาควรมุ่งส่งเสริมให้เด็กได้รู้และสามารถหาความรู้ต่อไปด้วยตนเอง วิเคราะห์ปัญหาเป็น คิดเป็นอย่างมีระเบียบ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๑.๓ ควรมุ่งสร้างนิสัยและวินัยในการทำงาน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้จริง ๆ มีความมานะพากเพียรและให้รู้จักวิธีทำงานโดยยึดหลักการประหยัดทั้งในด้านการใช้จ่าย เนื้อที่ แรงงาน และเวลา ส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะ และใช้เวลาว่างในทางที่เป็นประโยชน์

๑.๔ ส่งเสริมให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปรับปรุงการดำรงชีวิตทั้งส่วนคนและครอบครัวได้เป็นอย่างดี

๑.๕ ส่งเสริมสุขภาพพลานามัยให้สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ให้เป็นผู้มีวัฒนธรรมและศีลธรรม

๑.๖ ให้มีความเข้าใจในคุณค่าของชีวิตมนุษยชาติโดยส่วนรวมและส่งเสริมความเข้าใจ และมีเมตตาจิตต่อมวลมนุษยชนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรม

๒. เพื่อท้องถิ่น

๒.๑ ใหญ่เรียนรู้รักรับผิดชอบ และรู้สึกว่าคนมีภาระหน้าที่คือสังคม ผลประโยชน์ของคนขึ้นอยู่กับส่วนรวม โดยเฉพาะท้องถิ่นของตน

๒.๒ ใหญ่เรียนรู้รักท้องถิ่น และถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องบำรุงรักษา รู้จักใช้ สงวน และทะนุบำรุงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและรู้จักการแก้ปัญหาส่วนรวมของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

๒.๓ ใหญ่สามารถรักษา ถ่ายทอด และปรับปรุงขนบธรรมเนียมประเพณี ของท้องถิ่นให้เหมาะสมกับความจำเป็นของกาลสมัย

๒.๔ ใหญ่สามารถค้นพบความหวังในท้องถิ่น และนำความรู้ไปใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

๓. เพื่อชาติ

๓.๑ ควรจัดการศึกษาใหญ่เรียนรู้รู้จักสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๓.๒ ควรใหญ่เรียนรู้มีความรู้สึกภูมิใจในความเป็นไทยและหวงแหน อธิปไตยของชาติ

๓.๓ ให้มีความสำนึกทางการเมือง มีความสนใจและเข้าใจในระบบ การปกครอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ให้ตระหนักถึงปัญหาที่ประเทศชาติกำลังประสบ อยู่ รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงควรเสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อสังคม และประเทศชาติได้เมื่อจำเป็น

๓.๔ ให้รู้จักคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมส่วนที่ดั้งเดิมของชาติ รู้จักอนุรักษ์ และเสริมสร้างมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

๓.๕ ให้รู้จักรักความสุจริตยุติธรรม รู้จักร่วมมือร่วมใจกันขจัดการ เอารัดเอาเปรียบ และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

นอกจากหลักการแล้ว คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษายังได้ เสนอแนวการจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

๑. สามารถจับได้ในตัวเอง ทั้งในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย เมื่อจบการศึกษาในแต่ละระดับแล้วสามารถทำงานตามความถนัดได้

๒. ให้ประสบการณ์ในการทำงาน โดยให้ฝึกงานตามความถนัดจนสามารถปฏิบัติงานได้จริง ๆ

๓. จัดโอกาสและวิธีการให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในตนเอง และทำให้คนพบว่าตนมีความสามารถด้านใดบ้าง

๔. การฝึกงาน จัดให้เป็นการช่วยส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เหมาะสมกับวัย ไซหลักประหยัด และให้สามารถนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ให้เป็นพื้นฐานที่จะศึกษาคือขั้นสูงในวิชาชีพต่อไปได้ และให้สามารถปรับตัวให้ทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้

๕. แบบเรียน ควรมีลักษณะชวนให้น่าสนใจ ชวนอ่าน เนื้อหาไม่ซ้ำซ้อน ซึ่งจะนำไปสู่นิสัยรักการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าชีวิต

ในเค้าโครงสร้างของเนื้อหาหลักสูตรตามแนวคิดของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้เสนอให้แบ่งเป็นกลุ่มวิชา ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มวิชาบังคับ รวม กลุ่มวิชาเลือก และกลุ่มวิชาเลือกเสรี โดยมีเจตนารมณ์ที่จะจัดกลุ่มวิชาเหล่านี้ให้สอดคล้องกับความถนัด ความสามารถของผู้เรียนวัยรุ่น ซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคลอยู่เป็นอันมาก และไม่มีภาระแบ่งสายแยกผู้เรียนออกเป็นสายสามัญ สายอาชีพ ทุกคนจะได้เรียนวิชาบังคับรวมและวิชาเลือกตามความสมัครใจให้ตรงกับพื้นฐานของตนอย่างเสมอภาคกัน

การจัดกลุ่มวิชาเป็น ๓ กลุ่มนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละคนสามารถเรียนได้ต่าง ๆ กันภายในความสามารถที่โรงเรียนจะพึงจัดให้ได้ ในการวางแผนการเรียนให้มีความต่อเนื่อง มีจุดร่วม มีจุดเน้นให้เป็นที่พอใจของผู้เรียนเป็นสิ่งจำเป็น ตามแนว เสนอของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ลักษณะการแบ่งกลุ่มวิชาตามแนว เสนอนี้อาจกล่าวจำแนกถึงรายละเอียดต่อไปนี้

๑.๑. วิชาบังคับร่วม หมายถึงกลุ่มวิชาพื้นฐานที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้อีก เพื่อให้คุณสมบัติร่วมที่พึงปรารถนา การบรรจุวิชาบังคับร่วมนี้มุ่งให้เป็นการเรียนรู กว้าง ๆ ทั่วไป เนื้อหาสาระที่ให้เรียนแต่ละระดับค่านึงถึงหลักสูตรสำคัญ ๆ คือ พื้นฐานเดิมของผู้เรียน ระดับพัฒนาการของวัย สภาพสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะใน ทองถิ่น แนวโน้มของสังคมในอนาคต เนื้อหาสาระที่จะจัดบรรจุในหลักสูตร มีตัวอย่าง กดังนี้

๑.๑.๑ วิชาที่ใช้สื่อสาร คือภาษา ซึ่งได้แก่ภาษาไทยและภาษาต่าง- ประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษและอื่น ๆ วิชาภาษานี้มุ่งเรียนในแง่การใช้หลักภาษาและ สุนทรียภาพของภาษา

๑.๑.๒ วิชาที่จำเป็นสำหรับความเป็นมนุษย์และความเป็นไทย เช่น ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา สังคมวิทยา ความเป็นมาของชาติไทย ระบบการ- ปกครอง สิทธิและหน้าที่ของมนุษย์ ประชากรศึกษา นิเวศน์ศึกษา ภูมิศาสตร์กายภาพ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์พื้นฐาน ฯลฯ

๑.๑.๓ วิชาที่จำเป็นสำหรับบำรุงและพัฒนาบุคคลให้เป็นคนโดยสมบูรณ์ เช่น ธรรมจริยา ศิลปะ กนกรี สุขศึกษา พลานามัย ฯลฯ

๒. วิชาเลือก แบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

๒.๑ วิชาเลือกกลุ่ม ก. เป็นกลุ่มเลือกสำหรับผู้ที่มีความสนใจเชิง

วิชาสามัญ เช่น

๒.๑.๑ ภาษา เช่น วิวัฒนาการของภาษา ภาษาศาสตร์ วรรณคดี ฯลฯ

๒.๑.๒ สังคมศาสตร์ เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ สังคมวิทยา กฎหมาย ฯลฯ

๒.๑.๓ คณิตศาสตร์ ได้แก่ คณิตศาสตร์แบบใหม่ที่ประสมวิชา คณิตศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันเป็นคณิตศาสตร์ทั่วไป และคณิตศาสตร์ระดับสูง

๒.๑.๔ วิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมคอนคั้น ได้แก่ วิชา-

วิทยาศาสตร์ทั่วไป ส่วนระดับมัธยมตอนปลาย ได้แก่
ชีววิทยา วิทยาศาสตร์กายภาพ เคมี ฟิสิกส์

๒.๒. วิชาเลือกกลุ่ม ข. เป็นกลุ่มวิชาเลือกสำหรับผู้เรียนที่มีความ
สนใจและความถนัดทางการงานที่จะนำไปปฏิบัติได้ ประกอบอาชีพที่เลี้ยงตัวเองได้
และเป็นการตอบสนองความต้องการท้องถิ่น ได้แก่

๒.๒.๑ เกษตรกรรม การสหกรณ์ การตลาดช่างกล การเกษตร
การไร่และการสงวนทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ

๒.๒.๒ คหกรรม เช่น โภชนาการ คัดเย็บ เส้นใย สิ่งทอ
การตกแต่ง การเลี้ยงเด็ก ฯลฯ

๒.๒.๓ ธุรกิจ เช่น เลขานุการ บัญชี วิชาการโรงแรม
ท่องเที่ยว กฎหมายพาณิชย์เบื้องต้น การพูด และวิธี-
การประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

๒.๒.๔ อุตสาหกรรม เช่น ช่างโลหะ ช่างเครื่องยนต์
ช่างวิทยุ ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ฯลฯ

๒.๒.๕ ศิลปกรรม เช่น ทฤษฎีการวาด ปั้น แกะสลัก การตก-
แต่ง การประดับ การออกแบบ ฯลฯ

๒.๒.๖ หลักและกระบวนการเรียนรู้ จิตวิทยา พัฒนาการและ
การอบรมดูแลเด็ก

๒.๓ วิชาเลือกกลุ่ม ค. เป็นกลุ่มวิชาเลือกที่เสริมกลุ่ม ก. ให้แตก
ฉานและลึกซึ้งยิ่งขึ้น และหรือ เสริมกลุ่ม ข. ในเชิงการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตัวอย่างวิชาที่เสริมกลุ่ม ก. ได้แก่ หลักวิชาปารุภคณาและโศวาทที่
ตรรกวิทยา ภาษาและความเข้าใจ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ประวัติวรรณคดี ทัศนิกการ-
เมืองกับระบบเศรษฐกิจ ประวัติบุคคลสำคัญ เรขาคณิตประยุกต์ เซตประยุกต์ การ-
เขียนโปรแกรม วรรณคดีเปรียบเทียบ วิวัฒนาการของเผ่าพันธุ์มนุษย์ ผน ผนวิทยา-
ศาสตร์ ฯลฯ

ตัวอย่างวิชาที่เสริมกลุ่ม ข. ได้แก่ เทคนิคการพูด งานสารบรรณ
บรรณารักษศาสตร์ พัฒนาการวัยรุ่น สัตวบาล ภูมิวิทยา การกำจัดศัตรูพืช การป้องกัน

และกำจัดสิ่ง เป็นพิษ การทำสวนครัว การใช้ดิน การออกแบบเสื้อผ้า เสริมสวย
 ทฤษฎีการย้อมสี เรขาคณิตประยุกต์ เซทประยุกต์ คณิตศาสตร์ธุรกิจ ฯลฯ

การเลือกเรียนวิชาเสริมในกลุ่ม ก. นี้จะเป็นการเลือกวิชาไม่มีความสัมพันธ์เกาะกลุ่มกัน (Composite) เพื่อให้ผู้เรียนจักแนวการเรียนของคน
 ไคถูกทาง

๓. วิชาเลือกเสรี เป็นกลุ่มวิชาสำหรับตอบสนองความสนใจของผู้เรียน
 ให้เลือกเรียนได้โดยอิสระเพื่อให้ได้เรียนรู้เฉพาะอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหลักสูตร
 เบื้องต้นจะกระยะสั้นที่เป็นประโยชน์ และช่วยเสริมทั้งวิชาบังคับร่วมและวิชาเลือกทั้ง
 ๓ กลุ่ม เช่น หลักวิธีการอ่านเร็ว พิมพ์ดีด ชวเลข หลักวิธีการ เป็นพนักงานต้อนรับ
 การทำปุ๋ยหมัก การเพาะเห็ดฟาง การปลูกพืชหมุนเวียน การเลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร
 กริธา กีฬา ความซาบซึ้งในดนตรี การเล่นดนตรี เพลิดเพลิน การวางแผนครอบครัว
 สรีรวิทยา การปฐมพยาบาล อนุภาษาศาสตร์ ลูกเสือ นาฏศิลป์ ฟ้อนรำ โขน ละคร ฯลฯ

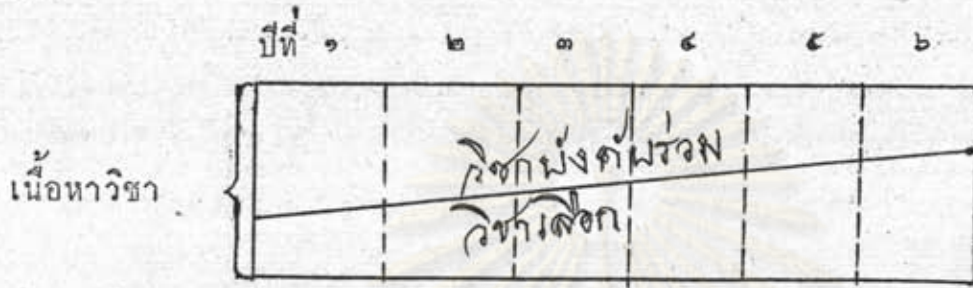
แนวทางการจัดรูปวิชาที่จะเรียนในกลุ่มวิชาเลือกและกลุ่มวิชาเลือกเสรี
 นั้น คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา เสนอแนะให้จัดให้ผู้เรียนเรียนรู้
 จากประสบการณ์ในการทำงานทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อพัฒนานิสัยและทัศนคติที่
 พึงประสงค์ โดยมีกำหนดการที่แน่นอน กล่าวคือ อาจจัดเวลาไว้เป็นการเฉพาะหนึ่ง
 ภาคเรียน ให้ผู้เรียนจำนวนหนึ่งผลัดเปลี่ยนกันออกไปเรียนรู้ประสบการณ์จริง ๆ
 นอกโรงเรียน และให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ประสบการณ์นี้เช่นเดียวกับเนื้อหา
 ความหลักสูตร

เค้าโครงหลักสูตรทั้งมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีวิธีการแบ่งแบบ
 เดียวกันคือ เค้าโครงหลักสูตรจะประกอบด้วยกลุ่มวิชาบังคับร่วมวิชาเลือก ๓ กลุ่ม
 และวิชาเลือกเสรี โดยวิชาแต่ละกลุ่มในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีพื้นฐานบนวิชาในมัธยม
 ตอนต้น ในกลุ่มเดียวกัน

สัดส่วนของเนื้อหาสาระวิชาเลือกกลุ่ม ก. ในมัธยมศึกษาตอนปลาย จะแตกต่าง
 กับมัธยมศึกษาตอนต้น คือให้เนื้อหาสาระที่มีลักษณะแคบและลึกยิ่งขึ้นกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น

สำหรับสัดส่วนของ เนื้อหาสาระวิชาเลือกกลุ่ม ข. นั้น มีสาขาลดลงจากมัธยมตอนต้น เพราะในชั้นนี้เด็กเริ่มคิดว่าสามารถทางคณิตศาสตร์ ในมัธยมตอนปลายวิชาเลือกกลุ่ม ค. จะมีสัดส่วนน้อยลงมาก ส่วนวิชาเลือกเสรีก็เช่นเดียวกับมัธยมตอนต้น

สัดส่วนของ เนื้อหาวิชาจากมัธยมต้นถึงชั้นมัธยมปลาย อาจสรุปได้เป็นรูปดังนี้

สัดส่วนของ เวลาเรียนในชั้นมัธยมตอนต้น มีวิชาในกลุ่มวิชาเลือกใหญ่เรียนได้เลือกเรียนได้มากหลาย ๆ วิชา เพราะในมัธยมต้นนี้ ผู้เรียนยังไม่สามารถค้นพบใคร่ความสนใจและมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ เมื่อถึงมัธยมตอนปลายผู้เรียนจะเลือกเรียนน้อยวิชาลง เพื่อให้มีเวลาเรียนลึกซึ้งและกว้างขวางในแต่ละวิชา เพราะผู้เรียนในมัธยมปลายย่อมเกิดความมั่นใจพอควรแล้วว่า ตนมีความถนัดในทางใด และในชั้นมัธยมปลายคงกำหนดให้มีเวลาในการค้นคว้าในวิชาที่เรียนมากกว่าในชั้นมัธยมตอนต้น ดังเช่นตัวอย่าง

มัธยมต้น								มัธยมปลาย		
วิชาบังคับรวม								วิชาบังคับรวม		
			วิชาเลือก					วิชาเลือก		
๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๑	๒	๓

ในคานกระบวนกรเรียนรู้นี้อาสาจะตามรูปลักษณะดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้เสนอแนะให้เปลี่ยนแปลงวิธีการหลายประการ ดังนี้

๑. วิธีสอนแบบครูเป็นผู้นิรยาย นักเรียนเป็นผู้จักจำคั้งที่เป็นมา จะคั้งเปลี่ยนแปลงให้รับคั้งความจำเป็นใหม่ เพราะครูไม่ใช่ผู้นิรทุกอย่งที่จะคอบเป็นฝ่ายใหอบุคคอกเวลา ในหลาย ๆ กรณีครูจะคองเป็นผู้นแสวงหาความรู้อวมกันไปคั้งกับนักเรียน และในบางกรณีจะคองเป็นฝ่ายเรียนรู้อากนักรเรียนควย ทั้งนี้เพื่อให้คองว่างในการสื่อสารและคองว่างระหว่างวัยคณอยลง

๒. เพราะความรู้อุทยาการค่าง ๆ เปลี่ยนแปลงเร็วมาก ทั้งครูและนักเรียนจะคองคั้งตัวแสวงหาความรู้อูเสมอโดยการรวมือคั้งกันบาง โดยอิสระตามลำพังบางประกอบกัน การสงเสริมการแสวงหาความรู้อึงทำค้ โดยจักหนังสือที่เป็นความรู้อัวไปไว้ประจำคองสมคุดกลาง ส่วนหนังสือเอกสารที่เป็นเรื่องเฉพาะวิชาเฉพาะส่วนก็ควรจักไว้ตามคองเฉพาะวิชาหรือคองปฏิบัติการนั้น ๆ ค้

๓. การจักชั้นเรียนไม่มีความจำเป็นจะคองยี้ค้ค้ว่าชั้นหนึ่งควรมีนักเรียน ๓๐-๔๐ คนอีกค้อไป บางเรื่องอาจเรียนรวมือกันค้ในคองบรรยายใหญ่ที่จุค้ค้ถึง ๕๐๐ คน แต่บางเรื่องก็คองการเสวนาค้ค้แยงกันเป็นคุดเล็ก ก็อาจแยงกันค้อเป็นคุดย่อยให้มีจำนวนพอเหมาะแก่ลักษณะประกอบการคั้นนั้น บางเรื่องก็คองการฝึกค่นหรือค้อคองปฏิบัติการก็อาจจักให้ฝึกค่นปฏิบัติการค้เป็นคุดเล็กคุดใหญ่ตามความจำเป็น โดยมีครูที่เลียงไว้ค้อคุดประกอบค้

๔. ค้ความรู้ความสันค้ค้ค่าง ๆ อาจหาค้จากวิทยาการนอกสถาบัน ไม่จำเป็นจะคองคุดชาค้โดยคณะครูในโรงเรียน ทั้งนี้จะคองมีการเตรียมการให้ค้อค้อคองกับลักษณะวิชาตามลักษณะตามหลักสุคร

๕. ควรจักสภาพการเรียนใหญ่เรียนค้มีโอกาสทำงานรวมือกันเป็นคุดใหญ่จักประกอบความสำเร็จเป็นคุดคณะ เพื่อจักความรู้อึงค้ค้เชิงคั้นเฉพาะค้ค้ค้

๖. ควรจักเวลาเรียนให้มีชั่วโมงเรียนในชั้นนอยลง เพื่อสงเสริมให้นักเรียนมีเวลาฝึกชาค้ค้ค้และปฏิบัติการมากค้ขึ้นตามความจำเป็น

๘. เพราะเนื้อหาหลักสูตรมีวิชาเลือกมาก และการเลือกจำเป็นต้องให้เหมาะสมกับอุปนิสัย ความสนใจเฉพาะคน การเรียนตามหลักสูตรนี้จึงต้องมีครูที่ปรึกษาเป็นผู้อำนวยการเรียนกับนักเรียนเป็นระยะ ๆ โดยครูคนหนึ่งอาจดูแลนักเรียนไคระหว่าง ๑๐-๒๐-๓๐ คน ตามความเหมาะสม และครูกับนักเรียนจะต้องมีเวลาปรึกษาหารือปัญหาการเรียนและทุกข์สุขอื่น ๆ กันโดยสม่ำเสมอ

๙. แนวการจัดรูปวิชาที่จะเรียน และการวัดผลการเรียนควรใช้ระบบการวัดผลเป็นรายวิชา เพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดโครงการเรียนได้สะดวก และใหญ่เรียนได้เรียนตามระดับความสามารถและโอกาส กล่าวคือ เมื่อวัดผลประจำวิชาแล้วก็เก็บสะสมไว้ได้ และเมื่อใดจำเป็นต้องย้ายสถานศึกษาก็นำผลการเรียนนั้นไปเทียบต่อไป

๑๐. การเรียนการสอนทุกเรื่องควรปลูกฝังให้ผู้นเรียนมีวิจารณ์ญาณ รู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ ขอเท็จจริงต่าง ๆ อย่างมีหลักเกณฑ์ มีเหตุผล

๑๑. การเรียนการสอน การทำกิจกรรม และการดำเนินชีวิตในโรงเรียนของผู้นเรียน ต้องยึดหลักประชาธิปไตย ให้รู้จักรับผิดชอบวางตัวถูกต้องและรู้จักใช้เสรีภาพอย่างมีขอบเขต

๑๒. การจัดกิจกรรมพลานามัย เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งของผู้นเรียนวัยนี้ โดยมุ่งให้ร่างกายเติบโตสุขภาพดี เสริมสร้างนิสัยน้ำใจที่ดียิ่งงาม ลกการซึ่งดีซึ่งเด่น และการพนันขันต่อ

๑๓. การใช้แนวกรรมทางการศึกษา ทั้งที่เป็นวัสดุอุปกรณ์และวิธีการที่จะสำเร็จได้นั้น จะต้องสอดคล้องกันอันเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอน ความแนวที่ใดเสนอแนะข้างตนมากกว่าแยกออกเป็นส่วนหนึ่งต่างหาก

๑๔. การแบ่งภาคเรียนในระดับมัธยม ควรแบ่งเป็นปีละ ๒ ภาค โดยให้มีจำนวนวันหยุดหลังภาคต้นและภาคปลายพอ ๆ กัน และควรมีวันเปิดเรียนในรอบปี ไม่น้อยกว่า ๒๐๐ วัน

คณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดมาตรการในการปฏิรูปการมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

๑. จัดโครงสร้างหลักสูตรใหม่

๑.๑ ให้อบรมในตัวเอง ทั้งในระดับมัธยมตอนต้นและมัธยมตอนปลาย

๑.๒ ให้ความมุ่งหมายชัดเจน และมีความมุ่งหมายเฉพาะสำหรับ

ท้องถิ่น

๒. โรงเรียนมัธยมควรจัดแบบสหศึกษา

๓. เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงตัวแทน ผู้เรียนมีส่วนสำคัญ

ในการกำหนดรายละเอียด เนื้อหาหลักสูตรที่เกี่ยวกับท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อระดมทรัพยากร บุคลากร และอุปกรณ์ หมุนเวียนกันใช้กันได้โดยประหยัด

๔. เลือกระบบจำกัดอายุชั้นสูงของการเข้าเรียน และเลือกระบบการสอบแข่งขันเข้าเรียน

๕. จัดบริการ เพื่อให้การ เรียนรู้ระดับนี้โดยบรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง

เช่น

๕.๑ บริการแนะแนวต้องใช้อย่างจริงจัง มีเครื่องมือหลาย ๆ อย่าง ที่จะช่วยให้งานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ต้องมีการประสานงานกับหน่วยอื่นอย่างใกล้ชิด เพราะการเรียนระบบใหม่เป็นการแนะแนว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางโครงการเรียนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง

๕.๒ โสภทัศน์วัสดุที่ส่ง เสริมพัฒนาการบุคคลควรจัดให้พร้อมและพอเพียงทุกสาขาวิชา โดยยึดหลักประหยัดและให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น

๕.๓ ห้องสมุด เนื่องจากในขบวนการ เรียนรู้ของอาศัยการค้นคว้า ศึกษาค้นเองให้มาก ห้องสมุดจึง เป็นสิ่งที่ต้องการอย่างยิ่งให้เพียงพอ ทั้งคุณภาพสถานที่ และสะดวกต่อการใช้ ซึ่งอาจจัดได้หลาย ๆ ลักษณะ เช่น นอกจากห้องสมุดกลางที่ให้ความรู้ทั่วไปแล้ว อาจจัดเป็นมุมอ่านหนังสือประจำวิชา หรือจัดแหล่งค้นคว้าอ้างอิง เฉพาะอย่างตามประเภท ประสบการณ์ก็ได้

๕.๔ กิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกจากวิชาเลือกเสรีที่ผู้เรียนมีโอกาส ได้เลือกสิ่งที่ตนสนใจและถนัดแล้ว กิจกรรมเสริมหลักสูตรจำเป็นต้องจัด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ฝึกฝนและแสดงความสามารถ พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริม

ทางด้านสันตนาการด้วย อนึ่ง กิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่ควรจัดแยกเป็นกลุ่มประสม-
การณต่างหาก แต่ควรถือเป็นกิจกรรมการเรียนโดยตรงในรูปแบบที่แตกต่างจากการ
นี้ เว้นในชั้น

๕.๕ บริการอาหารกลางวัน ควรส่งเสริมให้มีในโรงเรียนเพื่อฝึก
มารยาทและให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ และยังเป็นภาระฝึก
งานของนักเรียนอีกด้วย

๕.๖ บริการให้ทุนการศึกษาผู้มีความสามารถ เนื่องจากการเรียน
ระดับนี้รัฐจะต้องให้ผู้เรียนมีส่วนช่วยตนเองมากขึ้น ผู้มีฐานะเศรษฐกิจไม่สมควรได้รับ
การสนับสนุนด้วยการให้ทุนการศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อให้มีความเสมอภาคใน
โอกาสอย่างแท้จริง

๖. จัดการฝึกอบรมครูประจำการให้เป็นครูที่สามารถสอนในระดับนี้ได้
จริงๆ ครูจะต้องสามารถเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้ โดยที่ครูก็ร่วม
อยู่ในกระบวนการนั้นด้วย ไม่ใช่เป็นผู้บอกวิชา เหมือนดังที่แลมาแล้ว

๗. เพื่อให้การปฏิรูประดับมัธยมศึกษาสำเร็จได้ดังประสงค์ จึงควรวาง
ลำดับขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

๗.๑ เปลี่ยนโครงสร้างของระบบบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้
สอดคล้องกับรูปงานภายในระยะเวลาประมาณ ๕ ปี เพื่อให้มีการอำนวยความสะดวกและ
ประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๗.๒ ให้ท้องถิ่นในแต่ละเขตการศึกษา เป็นผู้จัดรายละเอียดเนื้อหา
หลักสูตร บรรจุตามโครงสร้างที่ร่วมกันกำหนดกันนั้นๆ ในระยะเวลาประมาณ ๕ ปี

๗.๓ ใช้หลักสูตรที่จัดแล้ว เป็นการทดลองหาข้อควรปรับปรุงกับโรง-
เรียนในแต่ละเขตการศึกษา อย่างน้อยให้ทั่วถึงทุกเขต

๗.๔ เมื่อมีโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรดังกล่าวได้ครบชั้นแล้ว (ประมาณ
๖ปี) ส่วนกลางและท้องถิ่นควรร่วมกันศึกษาข้อดีข้อเสีย และปรับปรุงส่งเสริมเพื่อ
ให้ขยายใช้ไปทั่วในโรงเรียนทั่วประเทศ

ภายหลังจากภารกิจของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาได้
 สิ้นสุดลง รัฐบาลคณะที่ ๓๗ อันมี าวณา หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี
 โค้ดแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นอีกชุดหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๑๔ เรียก
 ว่าคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา แต่การดำเนินงานของกรรมการคณะนี้ต้องหยุดชะงัก
 บ่อย ๆ เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง และคณะกรรมการต้องหมดสภาพ
 ไปพร้อมกับคณะรัฐมนตรี แต่อย่างไรก็ตามภารกิจของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา
 ก็แล้วเสร็จ โดยโค้ดเสนอรายงานให้คณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติพิจารณา
 และนำเสนอคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๑ คณะรัฐมนตรีคณะที่ ๔๑ อันมี
 าวณา พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี โค้ดพิจารณาในคราวประชุม
 เมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๒๑ และลงมติรับทราบผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ
 ปฏิรูปการศึกษา และให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรับ
 ไปพิจารณาบรรจุลงในแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ พร้อมทั้ง
 เรงรัดให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องจัดทำโครงการ เสนอไปให้คณะรัฐมนตรีสนับสนุน
 ต่อไป อนึ่ง รายงานของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษามีลักษณะ เป็นรายละเอียดของ
 แนวปฏิบัติ และแนวการเปลี่ยนแปลง ซึ่งวางอยู่บนหลักการตามข้อเสนอของคณะ
 กรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา รายงานชุดนี้ประกอบด้วยรายละเอียดต่าง
 ่าง ๆ ถึง ๕ ฉบับ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรมัธยมศึกษา มีสาระสำคัญพอสรุปได้
 ว่า ให้จัดโครงสร้าง เนื้อหาสาระและกระบวนการ เรียนรู้ให้สอดคล้องกับพัฒนาการ
 และความสนใจของ เด็กวัยรุ่นซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงทางกายและจิตใจอย่าง
 รวดเร็ว มีความฉับค ความสนใจต่าง ๆ กัน มีความปรารถนาที่จะเป็นผู้ใหญ่แต่มี
 ความคิดเป็นเด็ก ประสงค์จะมีความรับผิดชอบแต่ยังมีประสบการณ์น้อย มีความสนใจ
 ที่จะมีอาชีพ มีความต้องการทางเพศ แตกต่างจากความต้องการประเภทนี้ของผู้ใหญ่
 มีความต้องการความเมตตากรุณา เห็นอกเห็นใจ และการให้อภัยจากผู้ใหญ่ ควบคู่กัน

หลักสูตรตามแนว เสนอของคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาจึง เป็นหลักสูตรกว้างมีสาย
 เกี่ยว มีวิชาบังคับเฉพาะในการดำรงชีวิตในสังคมไทยร่วมกัน เปิดโอกาสให้วิชา
 เลือกวิชาที่ เหมาะสมกับท้องถิ่นให้มาก หลักสูตรจะตองเปิดโอกาสให้ผู้เรียนคนพบ
 ความสามารถ ความถนัดของตนในปีแรก ๆ และมีวิชาเลือกมาก ๆ ในปีหลัง ๆ
 โดย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้บริการการศึกษาออกโรงเรียน และศูนย์ฝึกอาชีพ คณะ
 กรรมการปฏิรูปการศึกษาได้เสนอแนวปฏิบัติไว้ดังนี้

๑. ปรับปรุงหลักสูตรและจัดอบรมครู โดยให้เริ่มปรับปรุงโครงสร้าง
 หลักสูตรในปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ส่วนเนื้อหาสาระและกระบวนการ เรียนรู้ให้จัดทำตาม
 ความพร้อมของแต่ละรายวิชา แคว่อย่างขาดตองปรับปรุงไคครบทุกรายวิชาใน พ.ศ.
 ๒๕๒๔ และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๒๖

๒. คำเนินการจัดตั้ง โรงเรียนมัธยมศึกษาในตำบลใหญ่

๓. ปรับปรุง โรงเรียนมัธยมสายสามัญและสายอาชีพ ปัจจุบันให้เปิดสอน
 หลักสูตรกว้าง และหาทางใช้แหล่งฝึกงานในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน

๔. จัดตั้ง ศูนย์ฝึกอาชีพที่มีลักษณะ เหมาะสมกับท้องถิ่น

๕. จัดให้มีกลุ่มโรงเรียน เพื่อให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องการจัดกา

เรียนการสอน

ตอนที่ ๔ สาระสำคัญของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ในส่วนที่เกี่ยวข้อง
ของการมัธยมศึกษา

จากผลการวิจัย การสัมมนา การประชุมทางวิชาการ ตลอดจนแนวความคิด
 ของนักการศึกษา และสื่อมวลชนทั่วไป ต่างเห็นพ้องกันว่าการศึกษาของไทยที่จัดกันมา
 ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้รับการพัฒนาโดย
 ลำดับจนล่วงมาถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๔ นั้น จำเป็นตองมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อสภาพ-
 การณ์ต่าง ๆ ทางสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประกอบกับได้เกิด
 เหตุการณ์ผันแปรทางการเมืองอย่างรุนแรงระหว่างวันที่ ๑๔-๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ คณะ
 กรรมการบริหารสภาการศึกษาแห่งชาติจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการวางแผนการศึกษา

แห่งชาติขึ้นเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๘ โดยมีนายบุญสม มาร์ติน เป็นประธาน การวางแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ดำเนินอยู่เป็นเวลาประมาณ ๑ ปี จึงแล้วเสร็จ ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารสภาการศึกษาและคณะรัฐมนตรี จนกระทั่งมีการประกาศพระบรมราชโองการในวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๒๐ อากถาว ไควาแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ไควแนวความคิดส่วนใหญ่มาจากข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๒๕ : ๑๘๒) โดยมีสาระสำคัญพอสรุปไควว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ นี้จัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในปัจจุบัน มีความมุ่งหมายที่จะอบรมพลเมืองให้เห็นคุณค่าของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทางการเมืองจัดการศึกษาให้พลเมืองสำนึกในความเป็นไทย ภูมิใจในวัฒนธรรมไทย และ เน้นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองที่มากที่สุด ส่วนความรู้มีความสำคัญรองลงมา การเรียนการสอนทั้งสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาได้รับการจัดให้ประสมประสานกันมากที่สุด โดยระบบการจัดชั้นเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดเป็นระบบ ๖ : ๓ : ๓ คือประถมศึกษา ๖ ชั้น มีคอนเดียว มัธยมศึกษา มี ๒ ตอน คือมัธยมศึกษาตอนต้น ๓ ชั้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ๓ ชั้น ในส่วนของการมัธยมศึกษาโดยเฉพาะนั้น แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ ไควจัดให้เป็นการศึกษาหลังระดับประถมศึกษา มุ่งหมายให้ผูเรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความสนใจ และความถนัด โดยเน้นให้นักเรียนไควเลือกเรียนกลุ่มวิชาชีพและวิชาการอย่างกว้างขวางในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเน้นให้นักเรียนไควเรียนกลุ่มวิชาที่จะยึดเป็นอาชีพ โดยเฉพาะในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนั้นยังมุ่งฝึกฝนนักเรียนให้คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการกิจของส่วนรวมตามวิถีทางของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย มีวัฒนธรรมและศีลธรรม รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ในขอบเขตของกฎหมาย

จากหลักการและแนวความคิดในการพัฒนาหลักสูตรมัธยมศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปฏิรูปการศึกษาตามที่ยูวิจันนำเสนอไควนี้ ยูวิจันไควไคว เป็นแนวทางในการศึกษา-

พัฒนาการของหลักสูตรมัธยมศึกษาในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๑๘ จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๒๗) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา และแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ เอกสารทั้งสองฉบับนี้เป็นแม่แบบของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในยุคปฏิรูปการศึกษาที่ค่อนข้างสมบูรณ์

ตอนที่ ๕ การกำหนดเกณฑ์พิจารณาเอกสาร

วิเศษ วิเชียร (๒๕๒๓ : ๑๐๓-๑๐๕) ได้วางแนวทางการพิจารณาเอกสาร

ไว้ดังนี้

เกณฑ์ภายนอก พิจารณาจาก

๑. อายุของเอกสาร เช่น เขียนเอกสารภายหลังเหตุการณ์เกิดขึ้นช้า หรือเร็ว

เพียงใด

๒. การเขียนตัวสะกดการันต์ถูกต้องตามยุคสมัยที่ระบุไว้ในการเรียนรู้หรือไม่

๓. ลักษณะของภาษาที่ใช้เป็นภาษาโบราณที่สอดคล้องกับระยะเวลาของเหตุการณ์

ที่เกิดขึ้น หรือไม่

๔. ผู้เขียน หรือผู้แต่ง หรือผู้บันทึกคือใคร เป็นที่ยอมรับในวงการทางวิชา

ประวัติศาสตร์หรือไม่

๕. ความรู้ของผู้บันทึก และประสบการณ์ของผู้บันทึก

๖. มีแนวทางการเขียนที่เป็นของตนเองแท้ ๆ มากน้อยเพียงใด

๗. แบบแผนของการบันทึก

๘. การบันทึกหรือการเขียนเหตุการณ์เป็นไปอย่างมีอคติหรือไม่

๙. การทดสอบโดยทางวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วย เช่น วิธีการทดสอบ

ด้วยวิชาเคมี และฟิสิกส์ เป็นต้น การนำวิชาทางวิทยาศาสตร์มาช่วยทำได้ด้วยวิธีการดังนี้

คือ ทดสอบน้ำหมึกที่ใช้จกบันทึก ทดสอบสีที่ใช้ว่าครูป ทดสอบกระดาษที่ใช้จกบันทึก ทดสอบ

กระดาษที่ใช้ว่าครูป ทดสอบเส้นผ่า ทดสอบหิน ทดสอบโลหะ และทดสอบไม้

เกณฑ์ภายใน พิจารณาจาก

๑. ข้อมูลที่ได้ไ้มีความหมายที่แท้จริงคืออย่างไร
๒. ข้อมูลที่ได้มานั้นมีคุณค่าที่นำไปใช้ได้หรือไม่
๓. เนื้อหาสาระของเรื่องตรงกับหัวเรื่องหรือไม่
๔. ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายในการเขียนหรือไม่ เขียนอย่างเปิดเผยหรือไม่ การ
ซ่อนเร้นบางสิ่งบางอย่างเอาไว้
๕. ความน่าเชื่อถือใดของเอกสารมีแค่ไหน
๖. ผู้เขียนได้วางตัวเป็นกลางหรือไม่ หรือได้รับอิทธิพลจากภายนอกอย่างไร
บ้างในการเขียน
๗. ผู้เขียนยอมรับข้อมูล (ในเรื่องเดียวกันกับที่ตนเขียน) ที่ผู้อื่นสังเกตเห็น
หรือไม่
๘. มีสาเหตุใด ๆ เกี่ยวกับอารมณ์ อายุ สุขภาพ ที่มีส่วนทำให้การสังเกต หรือ
การรายงานเกิดการผิดพลาดไปบ้างหรือไม่
๙. เป็นการเขียน หรือบันทึกเหตุการณ์ในขณะที่ทำการสังเกต หรือได้มากระทำ
ขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์นั้น ๆ ผ่านพ้นมาได้ ๑ วัน ๑ สัปดาห์ ๑ เดือน ๑ ปี หรือ
นานเท่าใด
๑๐. เป็นการเขียน หรือบันทึกเหตุการณ์จากการสังเกตโดยตรง หรือว่าเป็นการ
เขียน หรือบันทึกขึ้นจากความบอกเล่าของผู้อื่นอีกทอดหนึ่ง
๑๑. ข้อมูลนั้นเป็นการเขียนขึ้นจากรายละเอียดที่จดบันทึกไว้ หรือจากความทรงจำ
๑๒. เป็นการเขียนที่มีอิทธิพลอื่น ๆ เช่น เชื่อชาติ ศาสนา ชาติ ลัทธิการเมือง
เศรษฐกิจ และสังคม เป็นต้น เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยหรือไม่
๑๓. เป็นการเขียนที่ชี้กับความรู้สึกของตนเองหรือไม่
๑๔. ได้รับการจ้างหรือให้वानให้เขียนอย่างบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือไม่

อวิพันธ์ คันธนะสฤษดิ์ (๒๕๒๒ : ๒๕-๓๐) ได้ดัดแปลงเกณฑ์การพิจารณา
ภายในของ EVan Dalen (๑๙๖๒ : ๑๘๓-๑๘๗) เพื่อทำการศึกษาพัฒนาการของ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยวางแผนการพิจารณาไว้ดังนี้

การพิจารณาภายนอก จะพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ๕ เรื่อง คือ

๑. แหล่งที่มาของเอกสาร เป็นแหล่งปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ และเป็นแหล่งที่เชื่อถือได้หรือไม่
๒. ใครเป็นผู้เขียนเอกสาร
๓. เป็นเอกสารต้นฉบับ ฉบับคัดลอก หรือฉบับปรับปรุง ถ้าเป็นฉบับคัดลอกหรือฉบับแก้ไข ใ้มีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นหรือไม่ และสามารถสืบค้นหาแหล่งอ้างอิงได้หรือไม่
๔. เอกสารนั้นเผยแพร่เมื่อไร
๕. เอกสารนี้มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่อย่างไร

การพิจารณาภายใน พิจารณาเรื่องต่าง ๆ ๔ เรื่อง คือ

๑. ผู้เขียนเอกสารนั้นเป็นผู้เชี่ยวชาญและมีความสามารถในสิ่งที่เขียนหรือไม่
๒. ผู้เขียนเอกสารนั้นมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้หรือไม่ เช่น เขียนจากบันทึกหรือเขียนจากความทรงจำ
๓. ในเอกสารนั้นมีความตั้งใจที่จะบิดเบือนความจริง หรือมีความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเอกสารหรือไม่
๔. เอกสารนั้นสื่อความหมายชัดเจนหรือไม่ และข้อความในเอกสารมีความหมายอย่างไร

Rummel (๑๙๕๔ : ๑๗๒ - ๑๗๓) กล่าวไว้ในหนังสือ An Introduction to Research Procedure in Education ว่าไม่มีขั้นตอนที่แน่นอนในการแบ่ง

เกณฑ์การพิจารณาภายนอกและเกณฑ์การพิจารณาภายในออกจากกันโดยเด็ดขาด และเกณฑ์ทั้งสองนี้อาจจะต้องพิจารณาไปพร้อม ๆ กันในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เอกสารนั้นผลิตขึ้นที่ไหน ปกติแล้วสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จะต้องระบุสถานที่พิมพ์ แต่ที่สำคัญกว่าสถานที่พิมพ์ก็คือ เราจะต้องรู้ว่าเอกสารนั้นเขียนขึ้นที่ไหน ภายใต้งบเงื่อนไขอย่างไร

๒. เอกสารนั้นเขียนขึ้นเมื่อใด โดยเราจะต้องรู้ว่าช่วงห่างระหว่างเวลาที่ทำการเขียนกับเวลาที่ทำการพิมพ์นั้นห่างกันมากน้อยเพียงใด หากไม่มีวันที่ระบุไว้แน่นอน เราอาจจะต้องประมาณโดยวิเคราะห์จากเนื้อเรื่องในเอกสารนั้น

๓. เอกสารนั้นมีความเชื่อถือได้เพียงใด เอกสารนั้นเป็นต้นฉบับ หรือสำเนา สภาพของเอกสารนั้นสมบูรณ์ หรือชำรุดอื่นเนื่องจากถูกทำลายเป็นบางส่วน ข้อความในเอกสาร อยู่ในสภาพปรกติ หรือถูกสอดแทรกให้เกิดความคลาดเคลื่อน

๔. ใครเป็นผู้เขียนเอกสารนั้น เราทราบอะไรบ้างเกี่ยวกับผู้เขียน เช่น สัญชาติ อาชีพ ตำแหน่ง ชั้น การมีสมาชิกภาพในสมาคมหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ ศาสนา และอื่น ๆ ในการเขียนเอกสารผู้เขียนได้แสดงสิ่งเหล่านี้ออกมาเพียงใด เช่น การใ้รับการฝึกฝนมา อย่างไรก็ดี มุคสิกภาพทางอารมณ์ สถานภาพทางสังคม ความลำเอียง ความสนใจ อุบนิสัยในการใช้ภาษา นอกจากนั้นยังต้องตรวจสอบด้วยว่าเอกสารนั้นเขียนขึ้นแต่เพียงในนาม หรือถูกแอบอ้างมาเป็นผลงานหรือไม่

๕. เอกสารนั้นสามารถสื่อความหมายได้ถูกต้องเพียงใด ซึ่งจะต้องพิจารณาจากการตัดสินความหมายที่แท้จริง ความซื่อสัตย์และความแม่นยำไม่ผิดพลาดของผู้เขียน

ศูนย์วิทยพัธพยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย